

**MÄLARDALENS HÖGSKOLA
ESKILSTUNA VÄSTERÅS**

GRUPPKONSTELLATIONER I FÖRSKOLAN

En undersökning om förskollärares uppfattningar

AGNES THORÉN MODIN OCH JENNIE CARLBERG

Akademien för utbildning, kultur och kommunikation
Pedagogik
Självständigt arbete – förskolepedagogiskt område
Grundnivå, 15 hp.

Handledare: Pernilla Kallberg

Examinator: Ingrid Engdahl

Termin HT18

År 2019

MÄLARDALENS HÖGSKOLA
ESKILSTUNA VÄSTERÅS

Akademien för utbildning
kultur och kommunikation

SJÄLVSTÄNDIGT ARBETE

Kurskod PEA098 15 hp

Termin HT18 År 2019

SAMMANFATTNING

Agnes Thorén Modin och Jennie Carlberg

Gruppkonstellationer i förskolan

En undersökning om förskollärares uppfattningar

Group constellation in preschool

A study on preschool teachers' perceptions

Årtal 2019

Antal sidor: 29

Syftet med denna undersökning är att ta reda på förskollärares uppfattningar om hur de formar gruppkonstellationer i förskolan. Utifrån forskningsfrågorna syftar undersökningen på att få svar på vilka varierade uppfattningar förskollärare har om didaktiska val som tillämpas och vilket perspektiv som beaktas i formandet av gruppkonstellationer. Utifrån en kvalitativ metod med en fenomenografisk ansats har åtta förskollärare från olika förskolor intervjuats. Resultatet visar att förskollärarna kunde koppla flera aspekter i förhållandet till att forma gruppkonstellationer i förskolan. Aspekter förskollärarna har uppfattningar om och som är av betydelse för att skapa främjande gruppkonstellationer har dels att göra med vilka didaktiska val som tillämpas, förutsättningar och förhållningssätt. Uppfattningar visar på vikten av ett flexibelt förhållningssätt utifrån ett barn- och vuxenperspektiv och att forma gruppkonstellationer utifrån barns behov och förutsättningar.

Nyckelord: fenomenografi, förskola, gruppkonstellation, samarbete, samspel

Innehållsförteckning

1	Inledning.....	1
1.1	Syfte och frågeställningar	2
1.2	Disposition.....	2
2	Bakgrund.....	2
2.1	Avgränsningar i litteratursökning	2
2.2	Förskolans läroplan	3
2.3	Grupputveckling	3
2.4	Tidigare forskning	4
2.5	Teoretiskt Perspektiv - Fenomenografi.....	9
3	Metod	10
3.1	Forskningsdesign.....	10
3.2	Urval.....	10
3.3	Semistrukturerade intervjuer	11
3.4	Procedur.....	11
3.5	Analysmetod	12
3.6	Procedur för analysprocess	12
3.7	Undersökningens tillförlitlighet.....	13
3.8	Forskningsetik	13
4	Resultat och analys	14
4.1	Didaktiska val	15
4.2	Förutsättningar.....	17
4.3	Förskollärarens förhållningssätt	22
5	Diskussion.....	23
5.1	Resultatdiskussion.....	24
5.1.1	Betydelsen av förskollärarens förhållningssätt.....	24
5.1.2	Barns behov och förutsättningar	25
5.2	Metoddiskussion.....	27
5.3	Slutsats.....	28
5.4	Pedagogisk relevans.....	29

5.5	Fortsatt forskning	29
6	Referenser	
7	Bilagor	
7.1	Informationsbrev	
7.2	Intervjuguide	

1 Inledning

Utifrån egna erfarenheter genom arbete och genom vår verksamhetsförlagda utbildning har förskollärare valt att dela upp barngruppen i mindre gruppkonstellationer. Anledningen till att förskollärare väljer att dela upp barngruppen i mindre grupper varierar på grund av olika faktorer. Exempelvis kan det vara faktorer utifrån barns ålder och utveckling. Anledningen till varför dessa barngrupper skapas varierar, vissa barngrupper delas in i mindre grupper med färre barn för att gynna både förskolläraren och barnen. Det kan handla om en organisationsfråga dels utifrån ett vuxenperspektiv och dels utifrån ett barnperspektiv där det handlar om att skapa de bästa möjliga förutsättningarna för utveckling och lärande i mindre sammanhang.

I en tidigare undersökning där vi intervjuade förskollärare för att ta reda på hur förskollärare arbetar och ser på barns samspel och samlärande, utvecklades ett gemensamt tema och temat var just gruppkonstellationer. Deltagarna förklarade i undersökningen att de arbetar med föränderliga gruppkonstellationer för att ge barnen möjlighet till att få ta mer plats i mindre sammanhang och för att få syn på barns samspel och samlärande.

I förskolans läroplan (Skolverket, 2016) uttrycks det att förskolan ska vara en social mötesplats. Lärandet i förskolan ska baseras på samspelet mellan vuxna och barn samt att barn lär av varandra. Den sociala förmågan är betydelsefull och därav är det av vikt att förskollärarna i förskolan erbjuder och stöttar barnen för att utveckla barnens sociala och kommunikativa kompetens. I förskolans läroplan (Skolverket, 2016) uttrycks det att kunskap kommer i flera olika former:

Kunskap är inget entydigt begrepp. Kunskap kommer till uttryck i olika former – såsom fakta, förståelse, färdighet och förtrogenhet – som förutsätter och samspelar med varandra. Verksamheten ska utgå från barnens erfarenhetsvärld, intressen, motivation och drivkraft att söka kunskaper. Barn söker och erövrar kunskap genom lek, socialt samspel, utforskande och skapande, men också genom att iaktta, samtala och reflektera (s. 7).

Tidigare forskning betonar betydelsen av den sociala och kommunikativa kompetensen för att kunna samarbeta i grupp. Tidigare forskning visar på att det är viktigt att ha en tanke bakom gruppkonstellationerna. Finns det inget tydligt syfte om varför gruppen formas på ett visst sätt kan barnen i gruppen påverkas negativt. För att kunna dela in barnen i meningsfulla och lustfyllda gruppkonstellationer är det av vikt att förskolläraren har förkunskaper om barns behov och förutsättningar (Park & Lee, 2016; Pramling Samuelsson, Williams & Sheridan, 2015; Sheridan, Williams & Pramling Samuelsson, 2014).

Det är utifrån egna erfarenheter och tidigare undersökning som intresset för gruppkonstellationer har vuxit fram. Vi vill undersöka hur förskollärare uppfattar och formar gruppkonstellationer i förskolan. Genom att undersöka hur förskollärare uppfattar arbetet med gruppkonstellationer skulle det kunna bidra till att en bredare förståelse för om hur, när och varför dessa grupper skapas. Skapas gruppkonstellationer bara för att ge förutsättningar som gynnar förskollärarnas arbete eller för att skapa dem bästa möjliga förutsättningarna utifrån barnens

perspektiv? Detta är en frågeställning som är viktig för att komma åt kärnan i varför dessa gruppkonstellationer formas.

1.1 Syfte och frågeställningar

Syftet är att undersöka förskollärares varierade uppfattningar och erfarenheter angående fenomenet gruppkonstellationer i förskolan. Undersökningen baseras på dessa forskningsfrågor:

- Vilka variationer i uppfattningar uttrycks i förskollärares beskrivningar av sitt arbete med att forma gruppkonstellationer i förskolan?
- Hur uttrycks olika perspektiv i förskollärarnas uppfattningar och erfarenheter om för vem dessa gruppkonstellationer skapas?

1.2 Disposition

Här presenteras undersökningens disponering, denna undersökning är disponerad i sju kapitel. Ovan fick du som läsare ta del av kapitel 1 där *Inledning* samt syfte och frågeställningar presenteras. I följande kapitel 2 *Bakgrund*, redogörs avgränsningar i litteratursökningen, förskolans läroplan samt grupputveckling. I kapitlet bakgrund tas också *Tidigare forskning* upp om gruppkonstellationer i relation till förskolan. Vidare presenteras undersökningens valda teori, fenomenografi i avsnittet *Teoretiska perspektiv*. I kapitel 3 redogörs avsnittet *Metod*. Där beskrivs valet av forskningsdesign, urval, semistrukturerade intervjuer, procedur, analysmetod, procedur för analysprocess, undersökningens tillförlitlighet och forskningsetik. Därefter presenteras kapitel 4, *Resultat och Analys* där redogörs resultatet utifrån det datamaterial som samlats in. Slutligen presenteras kapitel 5, *Diskussion*, där diskuteras resultatet, metoden, slutsats, pedagogisk relevans samt fortsatt forskning. Sedan efterföljs kapitel 6 och 7 med *Referenser* och *Bilagor*.

2 Bakgrund

I detta avsnitt presenteras vilka avgränsningar som gjorts i litteratursökningen inför denna undersökning. Undersökningen utgår från avhandlingar och vetenskapliga artiklar. I detta avsnitt presenteras *Förskolans läroplan*, där tas relevanta delar upp utifrån förskolans uppdrag i förhållande till att skapa goda förutsättningar för barns utveckling och lärande. I *Grupputveckling* presenteras Arne Malténs (1992) utgångspunkter i formandet av gruppkonstellationer. I *forskningsbakgrund* tas *Tidigare forskning* upp. I tidigare forskning presenteras de avhandlingar och vetenskapliga artiklar som ansetts vara relevanta i förhållande till undersökningens syfte och frågeställningar. Den litteratur som presenteras är studier som gjorts utifrån hur gruppkonstellationer i olika former påverkar barns utveckling och lärande.

2.1 Avgränsningar i litteratursökning

Till litteratursökningen har det varit svårt att finna litteratur som passar till vårt valda ämne att undersöka. Sökningar har bland annat gjorts på databaserna Swepub och ERIC. Sökord som använts är bland annat ord som *grupprocesser*,

gruppkonstellationer, samspel, samlärande, förskola samt *social konstruktion*. För att skapa en bredd i undersökningen har även engelska ord såsom *cooperative learning, preschool, kindergarten, social* samt *group constellation* använts. Dessa ord har i vårt sökande använts både enskilt och tillsammans så orden tillsammans skapar ett sammanhang. Som ovan nämnt var det svårt att finna rätt material i vårt sökande via databaserna då det var svårt att finna rätt ord och begrepp för att få en matchning. Nästa strategi var istället att googla på “*gruppkonstellationer i förskolan*” och “*Grupprocesser i förskolan*”. Dessa sökningar resulterade ett antal C-uppsatser. Utifrån uppsatsernas referenser kunde relevanta vetenskapliga artiklar, avhandlingar samt böcker finnas som var av intresse i förhållandet till vårt syfte och frågeställningar. Sedan söktes dessa artiklar på databaserna för att undersöka om de var refereegranskade. Vi har också fått hjälp av vår handledare för att finna artiklar och litteratur till vårt arbete.

2.2 Förskolans läroplan

Förskolans läroplan (Skolverket, 2016) uttrycker vikten av att barnen behöver få rätt vägledning och stimulans utav en vuxen för att utveckla sin egna kompetens och ta in nya kunskaper och värderingar. För att kunna möta alla individer krävs därför en variation av olika arbetssätt som främjar både individen och barngruppen. Det är viktigt att personalen har kunskap och förståelse för hur ett samspel sker och därigenom erbjuda barn rätt verktyg för vidare utveckling och lärande. Förskolan är den plats som ska lägga grunden för barns framtida lärande, därför är det av vikt att verksamheten kan möta alla barns olika behov och att barns lärande blir lustfyllt, tryggt och lärorikt. Lärandet ska utgå från att barn och vuxna samt barn emellan lär av varandra i samspel. Barn i förskolan ska få möjlighet att känna att de är en tillgång i gruppen och skapa goda uppfattningar om sig själva och känna tilltro till sin egen förmåga.

2.3 Grupputveckling

Maltén (1992) betonar att människan är en gruppvarelse. Människor söker sig till det sociala samspelet mellan individ och grupp. Inom en grupp skapas möjligheten att utbyta och erfara individers olika kunskaper och färdigheter. Interaktionen i grupp kan stärka känslan av en gemenskap. För att en grupp ska fungera tillsammans behövs det i gruppen gemensamma mål och normer, det är viktigt att skapa en vi-känsla där alla i gruppen får känna samhörighet som tillsammans skapar en god stämning. I en grupp sammansättning skapas också olika roller, dessa roller skapas utifrån deltagarnas krav och förväntningar på varandra. Rollfördelningen kan bidra till att fördjupa och förbättra det kommunikativa samspelet sinsemellan. Maltén (1992) förklarar att det finns fördelar och nackdelar med att ha en fast- respektive varierad arbetsgrupp. I en fast grupp skapas en trygghet och en vi-känsla. Medan en fast grupp kan i längden också bli negativ, då gruppen är så starkt sammansvetsad att den tar avstånd från alla andra grupper. Författaren betonar därför vikten med att ha varierade arbetsgrupper i skolan då roteringen i olika grupper också kan bidra till att eleverna lär sig att samarbeta tillsammans med olika slags människor under olika konstellationer.

Maltén (1992) betonar att gruppstorleken har en stor betydande roll när det handlar om att stärka individen, en mindre grupp på tre till fyra personer skapar en

socioemotionell trygghet som stärker individen till att våga tala. I en större grupp ökar trycket på att våga ta för sig eller orka vara aktiv då de svagare i gruppen kanske känner sig hotade över dem som tar för sig. Det sociala samspelet försämras desto större gruppen blir men den kan också bidra till fler tankar och idéer. Författaren beskriver ett gott ledarskap, en god ledare bör kunna leda och stötta gruppen mot det gemensamma målet. Maltén (1992) beskriver tre olika slags ledare, den auktoritära-, den demokratiska- och låt-gå ledaren. Det är betydelsefullt att kunna anpassa sin roll som ledare utefter situation och sammanhang. Det handlar om att försöka hitta en balans i rollen som ledare och att ha kunskap om hur en grupp fungerar tillsammans. Det är viktigt som ledare att både ge och ta samt inspirera gruppen under pågående arbete.

2.4 Tidigare forskning

Här nedan presenteras vetenskapliga artiklar och avhandlingar som är relevanta till undersökningen. De artiklar och avhandlingar som valts ut har forskat kring barns sociala samspel och samlärande i förhållande till gruppkonstellationer. Nedan har forskningen delats in i olika rubriker för att förtydliga hur olika delar av formandet av gruppkonstellationer påverkar förskollärare och barns förutsättningar att kunna arbeta i mindre gruppkonstellationer.

Organisering av gruppkonstellationer i förskolan

Vera Skalická, Jay Belsky, Frode Stenseng och Lars Wichstrøml (2015) har skrivit artikeln *Preschool age problem behaviour and teacher-child conflict in school: Direct and moderation effects by preschool organization*. I studien jämförs relationer i förskolan mellan vuxna och barn i förhållande till hur förskolan väljer att organisera barngrupper i verksamheten. Studien har genomförts i 153 norska förskolor där det har deltagit 850 stycken barn i fyraårsåldern. I studien deltog verksamheter som organiserar barngrupper på ett traditionellt vis och verksamheter som organiserar utifrån så kallade storarbetslag. Det traditionella viset att dela in barn på är att dela in barnen i olika fasta grupper som har sin respektive avdelning på förskolan. Förskolepersonalen som organiserar utifrån det traditionella sättet att dela in barngrupper tillhör och ansvarar för en specifik avdelning. Verksamheter som organiserar storarbetslag betyder att förskolan har en öppen barngrupp där alla barn ingår i en grupp på förskolan och inte har specifika tillhörande avdelningar.

Skalická m.fl. (2015) argumenterar och diskuterar det negativa med storarbetslag i förskolan utifrån ett barnperspektiv. Studien visar på att organisering av storarbetslag har negativa effekter både för förskolepersonal och barn. Eftersom att storarbetslag betyder att barnen ingår i en större grupp skapas det större krav och förväntningar på att barnen i förskolan ska interagera med alla barn och vuxna på hela förskolan. I studien lyfter Skalická m.fl. (2015) att desto fler barn som ingår i en grupp bidrar till att goda relationer mellan barn och förskollärare blir färre och att konflikter ökar. I studien lyfts också hur detta följer med barnen och hur det kan påverka barnen när de senare börjar i skolan. Resultatet visar på vikten av att skapa goda relationer i tidig ålder. Utifrån den bristande möjligheten att skapa goda relationer i storarbetslag bidrar det till att barnen när de senare börjar i skolan får det svårare att skapa en nära relation till den vuxna. Detta i sin tur bidrar till konflikter på grund av bristande förmåga att upprätthålla goda sociala relationer.

Ingrid Pramling Samuelsson, Pia Williams och Sonja Sheridan (2015) problematiserar i sin studie *Stora barngrupper i förskolan relaterat till läroplanens intentioner* om hur förskolans verksamhet kan möta läroplanens mål och riktlinjer trots ökade variationer av barngruppernas storlek. I studien framkommer det hur viktigt det är att sammansätta en rättvis barngrupp där alla barn kan må bra och utvecklas i det egna lärandet. Förskollärare problematiserar hur svårt det är att möta det enskilda barnet om gruppen är för stor, då antalet barn begränsar kommunikation och samspel mellan barn och vuxna samt barn emellan. Är barngruppen för stor hinner sällan arbetet tillsammans med barnen fördjupas, vilket är viktigt för att utmana barnen i deras lärprocesser. På grund av exempelvis bristande personaltäthet kan förskollärare tvingas att välja bort vissa aktiviteter, då det resulterar i att det blir för få vuxna tillgängliga för att kunna skapa mindre gruppkonstellationer. Resultatet av studien visar att större barngrupper försvårar förskollärares arbete med att följa de mål och riktlinjer som läroplanen ger uttryck för. Då antalet barn styr verksamhetens förutsättningar påverkas också förskollärares val av aktiviteter för att kunna anpassa den stora barngruppen. För att hålla en god kvalitet på förskola krävs det en tydlig planering och organisering där barnen kan delas in i olika grupper under hela dagen, detta för att ge varje barn och förskollärare utrymme och möjlighet till att möta och utmana den enskilda individen.

Sonja Sheridan, Pia Williams och Ingrid Pramling Samuelsson (2014) beskriver i sin studie att förskollärare ofta känner att det är lättare att arbeta med barn utifrån deras behov och förutsättningar när de kan skapa och organisera mindre barngrupper. I sin studie *Group size and organisational conditions for children's learning in preschool: a teacher perspective* beskriver författarna utifrån förskollärarnas perspektiv hur de kan skapa goda förutsättningar för barns utveckling och lärande. Utifrån ett vuxenperspektiv kan det ses som gynnsamt då det kan bidra till bättre förutsättningar utifrån flera faktorer. Sheridan m.fl. (2014) beskriver att tidigare studier visar på att oavsett om barngruppen är stor eller liten är det gynnsamt att skapa mindre barngrupper. Det författaren sedan lyfter i detta är då frågan hur organiserar förskollärare barnen i grupper och varför?

Sheridan m.fl. (2014) förklarar att dela in barn i mindre grupper ger förskollärare tid för interaktion och dialog med barnen. Författarna förklarar utifrån sin studie att gruppkonstellationer skiljer sig från olika förskolor. Oftast skapas olika grupper vid olika tillfällen under dagen och variationen där emellan skiljer sig också. Det kan vara alltifrån fasta gruppaktiviteter till helgrupp där barnen själva skapar grupper samt andra tillfällen där det finns en mer flexibilitet mellan både barn och vuxna. Förskollärarna uppfattar att det i stora grupper kan vara svårt att få syn på det individuella barnet och finna tid för alla barn. I stora barngrupper finns inte möjligheten att interagera med alla barn på samma sätt som i mindre gruppkonstellationer. Förskollärarna uppfattar att det är lättare att interagera med barnen individuellt och mer tid ges till att visa intresse och engagemang för barnens utforskande. Utifrån intervjuer med flertalet av förskollärare från flera olika förskolor presenteras det i resultatet att det är svårt att definiera det exakta antalet av barn som kan förklaras som en "stor" grupp. Det förskollärarna definierar som faktorer som kan bidra till att gruppen känns för stor kan bero på flertalet olika interaktiva aspekter. Aspekter som förskollärarna förklarar är barns kön och ålder men också kombinationen av barns olika behov som ingår i gruppen kan uppfattas att bli för stor samt hur lärandemiljön är organiserad och personaltätheten är också faktorer som bidrar till att barngruppen också uppfattas som stor.

Kristina Melker, Elisabeth Mellgren och Ingrid Pramling Samuelsson (2018) har skrivit studien *Undervisning i förskolan – en fråga om att stötta och att skapa gemensamt fokus* tillsammans. Studien baseras på hur undervisningen i förskolan uttrycks. I studien har Melker m.fl. (2018) fokus på förskollärares och barns samspel och kommunikation. Studien visar på olika sociala aspekter som är av vikt för att kunna forma meningsfulla gruppkonstellationer. Det är viktigt att förskollärare har kunskaper och färdigheter som bidrar till barns sociala utveckling. I studien visar det sig att det är betydelsefullt att förskolläraren finns närvarande och kan vägleda barnen genom att ställa frågor och skapa en dialog som bidrar till att barnen lär av varandra. Melker m.fl. (2018) lyfter begreppet metasamtal, som handlar om att både den vuxna och barnet kommunicerar genom samma innehåll. Hur förskollärare stöttar och vägleder barnen i samspel och kommunikation har en betydande roll för hur barn förstår de innehåll som är i fokus. Om förskolläraren visar intresse och engagemang ökar chansen att alla inblandade både barn som vuxna kan få en ökad förståelse utifrån olika perspektiv och erfarenheter som synliggörs.

Dessa artiklar argumenterar fördelar med att forma gruppkonstellationer i förskolan både utifrån barn, - och vuxenperspektiv. Artiklarna förklarar att förskollärarna gynnas av att skapa gruppkonstellationer för att komma närmare individerna och skapa mindre sammanhang för barnen. I mindre sammanhang får förskolläraren större möjligheter och förutsättningar att möta och vägleda barnen i deras läroprocesser.

Förutsättningar för att skapa sociala relationer i förskolan

Fanny Jonsdottir (2007) har i sin avhandling *Barns kamratrelationer i förskolan-Samhörighet tillhörighet vänskap utanförskap* kartlagt barns sociala relationer i förskolan. Syftet med avhandlingen var att diskutera om förskolan är en miljö som ger alla barnen i förskolan möjligheter att skapa goda relationer med andra barn. Jonsdottir (2007) förklarar i sin avhandling att förskolan idag är en av barnens största sociala arenor.

Resultatet som Jonsdottir (2007) fick utifrån sin studie visar att 89 % av barnen på förskolan känner en tillhörighet. Att känna tillhörighet innebär i studien att barnen har blivit vald som kamrat. Resterande 11 % av barnen förmodas kännas avsaknad av erkännande och exkludering men utifrån bakgrundsstudier som genomfördes för att få ett svar på varför så var det inga större faktorer som spelade in. Varken ålder eller kön spelade någon större roll i varför 11 % av barnen ej fann tillhörighet. Det författaren hänvisar till i slutsatsen är att avdelningen någonstans har brustit i att skapa en miljö som erbjuder barnen att känna sig vara en tillgång till gruppen. 95% av barnen i studien uppfattar att de känner en samhörig, att de uppfattar att de har en kamrat. Det var 5% av barnen som ej fann samhörighet, dock fann Jonsdottir (2007) att flertalet av de barn som ej fann samhörighet ändå kände tillhörighet då de blivit valda som kamrater av andra barn. Här förklarar Jonsdottir (2007) att det ges till uttryck för utanförskap. Förskollärarnas uppfattningar om vilka barn som hade en tillhörighet och samhörighet till gruppen hade uppfattningar som att barnet ibland är självsäkra, ofta vetgiriga och glada samt visar på goda sociala färdigheter och förmågor. Uppfattningarna förskollärarna hade var att barn utan vänner anses vara mindre kompetenta. Skillnaden mellan förskollärarnas uppfattningar om barns vänskapsrelationer och sociala kompetens växte i takt med barnens popularitet i förskolan. Desto större popularitet desto mer uppfattades barnet som kompetent.

Jonsdottir (2007) stärker i sitt resultat att barns sociala egenskaper och förmågor uppfattas olika. Majoriteten av avdelningarna som deltog i studien visar på att förskolan erbjuder möjligheter och förutsättningar som gynnar barns sociala utveckling och lärande utifrån strävansmålen som förskolans läroplan ger uttryck för.

Kristina Jonsson (2018) har skrivit artikeln *Socialt lärande - arbete i fritidshemmet*. Varför detta licentiatarbete kom att utvecklas var på grund av hur socialt lärande utifrån tradition har skrivit fram är av betydelse för hur människan skapar förståelse. I fritidshemmet får barn vistas före och efter skoltid och utifrån skolverkets styrdokument är fritidshemmet en plats för sociala möten och lärande. I resultatet förklarar Jonsson (2018) faktorer som är viktiga för att kunna skapa förutsättningar och möjligheter som bidrar till att barnen får utveckla sociala förmågor och kunskaper. Faktorer som lyfts som viktigt är bland annat trygghet. Tryggheten lyfts som viktigt och betydelsefullt, både i miljön som klimat för att kunna stärka individens och gruppens självförtroende samt lär tryggheten finnas inombords hos individen också. För att kunna utveckla trygghet lyfts också betydelsen för att bygga upp och bibehålla goda relationer till barnen genom att ge och ägna tid till att vara närvarande för det enskilda barnet. Det är av vikt att vara en god förebild för barnen, en person som barnen kan känna tillit till. Stora barngrupper kan påverka negativt. Stora barngrupper kan bidra till att personalen inte finner tid att ägna sig åt det enskilda barnet så mycket som de skulle behöva och vilja göra. Stora barngrupper bidrar till att personalen förhindras att skapa goda relationer till alla barn i barngruppen. För att barn ska finna trygghet gemensamt som grupp betonar personalen att barnens individuella beteende också är av betydelse. Det enskilda beteende har en påverkan hur gruppen hör samman. Det är en fördel att barnen har kunskaper om sitt egna beteende och kan se hur dess beteende kan påverka andra människor. Att ha kunskapen om vad som är rätt eller fel är gynnsamt i sociala samarbeten. Både kroppsliga och verbala uttryck vara viktiga att ha kunskaper om för att kunna förstå hur de uppfattas av andra människor. Empati lyfts som en viktig faktor i barns sociala lärande. Genom empati kan barnen visa förståelse och hänsyn till varandras olikheter.

Dessa artiklar beskriver betydelsen av sociala relationer. Det är av vikt att det finns kompetens kring hur sociala relationer påverkar barns förutsättningar att kunna samarbeta med andra i olika gruppkonstellationer. Både Jonsdottir (2007) och Jonsson (2018) förklarar att både förskola och skola är en social arena där barn finner olika relationer till olika individer. Utifrån barns olika behov och förutsättningar kan dessa relationer påverkas både negativt som positivt och därav är det viktigt att förskollärare har kunskaper kring det sociala lärandet och vilka sociala förmågor och färdigheter som är av betydelse att utveckla hos barnen för att främja barns sociala relationer.

Den sociala och kommunikativa förmågan, grunden till samlärande

Jeongeon Park och Jeonghwa Lee (2016) har tillsammans skrivit artikeln *Dyadic collaboration among preschool-age children and the benefits of working with a more socially advanced peer*. Utgångspunkten för studien var att undersöka hur barns lärande påverkas i grupp med andra barn. Olika konstellationer av grupper skapades med barn i femårsåldern. Barnen blandades i tre grupper parvis. Paren bestod av barn med lägre sociala och intellektuella förmågor och barn med högre intellektuella förmågor samt barn med både högre sociala- och intellektuella förmågor. Undersökningen testade grupperna i olika samarbetsövningar för att se

hur barnens lärande påverkas av deras sociala förmågor respektive intelligens. I studien visades det sig att barns möte av olika förmågor är av vikt för att det sociala samspelet ska gynna barnens lärande. I studien beskriver Park och Lee (2016) att barn med både lägre och högre förmågor gynnades i lärandet bättre i par än enskilt. Barnen som möttes i grupp som båda hade en högre kompetens men lägre sociala förmågor visade på att gynnas mindre i gruppssamarbetet. Barnen med låga förmågor främjades av att arbeta med barn som hade högre sociala förmågor även om dessa barn hade en lägre kompetens. Resultatet visar på att den sociala förmågan är av vikt för att främja samlärandet. Studien visar på att barn gynnas dubbelt så mycket av att arbeta med barn som besitter goda sociala förmågor än med barn som ej besitter sociala förmågor och färdigheter.

Robyn M. Gillies (2003) har skrivit artikeln *Structuring cooperative group work in classrooms*. Gillies (2003) betonar i sin studie att olika former av gruppkonstellationer länge har skapats utifrån ett pedagogiskt syfte i skolan. När barn samarbetar med varandra lär barnen sig att ge och ta emot hjälp, dela tankar och idéer som bidrar till större förståelser i olika perspektiv, problemlösningar och mycket därtill. Denna studie är intressant för att den visar på vikten av att ha kompetens om hur betydelsefullt det är med att utveckla sociala förmågor och färdigheter. Artikeln baseras på totalt fem studier. Studierna undersökte barn i strukturerade och ostrukturerade samarbetsgrupper. I de strukturerade grupperna hade barnen fått träning i att samarbeta med andra och fått möjlighet att utveckla ömsesidigt beroende till andra. Syfte med denna studie var att se hur barn påverkas i mindre gruppkonstellationer i förhållande till beteende, interaktion och lärande. Resultatet av studien visar vikten av att skapa små gruppkonstellationer för att gynna barns utveckling och lärande. Studien visar på faktorer som är av betydelse för att kunna forma grupper som blir meningsskapande för barnen. Det krävs individuella ansvarstaganden, ömsesidigt beroende, främjande interaktioner samt träning på sociala färdigheter och förmågor som krävs för att kunna samarbeta och samspela i grupp. I strukturerade grupperna visar studien på att barnen som hade mer sociala förmågor och färdigheter bidrog till mer tid att samarbeta kring uppgiften till skillnad från den ostrukturerade gruppen. Den strukturerade gruppen visar på att barnen har en vilja att arbeta, lyssna och lösa problem tillsammans. I studien konstaterades det att gruppkonstellationer främjas när läraren har kompetens att forma grupper som gynnar barns sociala samarbete och kan forma aktiviteter utifrån den specifika gruppens behov.

Park och Lee (2016) samt Gillies (2003) belyser vikten av den sociala och kommunikativa kompetensen. Oavsett huruvida bred och djup den intellektuella kompetensen visar sig att vara är barns sociala förmågor och färdigheter av dubbel så stor vikt för att kunna skapa meningsfulla gruppssamarbeten. Meningsfulla gruppssamarbeten består av samarbeten där barnen har en vilja att arbeta med andra och lösa problem tillsammans. Park och Lee (2016) betonar vikten av att blanda barns olika förmågor för att gynna barns lärande. Är barnen för likartade blir det svårare för barnen att kunna se olika perspektiv. Ger förskolläraren möjligheter och förutsättningar för barn att arbeta i grupp så skapas större förutsättningar att barnen kan utveckla goda sociala förmågor och färdigheter (Gillies, 2003).

2.5 Teoretiskt Perspektiv - Fenomenografi

Studien syftar till att undersöka förskollärares uppfattningar om gruppkonstellationer. Den fenomenografiska teorin syftar till att få en förståelse över hur människor uppfattar fenomen i sin omvärld och hur uppfattningarna formas efter olika erfarenheter människor stöter på i sin omvärld. I detta avsnitt presenteras de delar av den fenomenografiska teorin som valts att beaktas i denna undersökning.

Dahlgren och Johansson (2015) förklarar att den fenomenografiska teorin är ett sätt att beskriva hur individen uppfattar och förstår sig på olika fenomen i sin omvärld. Istället för att rikta in sig på vad för likheter individer uppfattar i sin omvärld utgår den fenomenografiska teorin från variationen av människors olika uppfattningar. Lärandet fortgår hela människans liv och desto mer erfarenheter människor möter i och runt sin omvärld lär människor sig att förstå sin omvärld mera utifrån flera perspektiv och synvinklar. Inom den fenomenografiska teorin är syftet att få en bredare och mer fördjupad förståelse hur den enskilda människan förstår sin omvärld. Fenomenografi utgår ifrån att människan uppfattar sin omvärld på olika sätt men också är dessa uppfattningar begränsade då det finns två olika sätt att uppfatta saker och ting i sin omvärld. Dahlberg och Johansson (2015) beskriver att ”en uppfattning är således ett sätt att förstå eller ett sätt att erfara något” (s. 122). Denna studie utgår från förskollärares uppfattningar om gruppkonstellationer, hur de tillämpar gruppkonstellationer i förskolan. Förskollärarnas uppfattningar kommer utgå både från hur de förstår fenomenet men också hur de erfar fenomenet.

Larsson (2011) beskriver att det finns två perspektiv att se på människors erfarenheter och uppfattningar, den första ordningens perspektiv och den andra ordningens perspektiv. Den första ordningens perspektiv handlar om fakta, vad är det människan ser och kan observera medan den andra ordningens perspektiv handlar om hur människan upplever ett fenomen. Larsson (2011) förklarar att den andra ordningens perspektiv inte handlar om vad som är sant eller falskt utan vad det är som studeras. I den fenomenografiska teorin används den andra ordningens perspektiv för att teorins utgångspunkt är att redogöra hur erfarenheter och uppfattningar beskrivs utan att tolka vidare. Dahlberg och Johansson (2015) förklarar att det är komplext att förstå någon annans uppfattning, om frågan ställs till ett antal människor om ett fenomen så är sannolikheten stor att kunna urskilja olika sätt dessa människor förstår detta fenomen, som i denna undersökning då fenomenet är gruppkonstellationer. Detta sätt att samla uppfattningar benämns *utfallsrummet*. Det är svårt att ha tanken att finna alla olika uppfattningar om ett fenomen men om antalet människor utökas i undersökningen eller också till och med byter ut typen av grupp av människor kan antalet olika uppfattningar mer sannolikt utökas. Dahlberg och Johansson (2015) betonar för att kunna få en förståelse kring människors olika uppfattningar är det av vikt att kunna ha en förståelse om vilken karaktär uppfattningar har. Beroende på vilken karaktär uppfattningen har kan det ge en förståelse om hur djup respektive ytlig den är. För en djupare uppfattning måste individen kunna koppla flera aspekter utifrån det fenomen som beaktas för att kunna utse att individen besitter en djupare förståelse. En uppfattning som beaktar färre aspekter av ett fenomen ses som mer ytlig. Exempelvis kan det handla om hur en individ förklarar någonting, kan individen koppla fler aspekter för att tydliggöra för lyssnaren går det att uppfatta att individen har en djupare förståelse kring ämnet.

Vår undersökning utgår från att människor har olika uppfattningar av samma objekt och fenomen. I denna undersökning kommer den fenomenografiska teorin vara till grund för att få svar på våra forskningsfrågor och syfte, då undersökningen baseras på förskollärares uppfattningar om gruppkonstellationer. Förskollärarnas olika uppfattningar och erfarenheter om gruppkonstellationer redogörs utan att de tolkas vidare. I den fenomenografiska teorin är det av vikt att ha flera typer av olika människor för att få en bredare bild av uppfattningar inom det fenomen som undersöks. Därför har deltagare valts ut utifrån en mångfald av förskollärare i vår undersökning, förskollärare från olika städer, kommuner, olika åldrar samt erfarenheter.

3 Metod

I detta avsnitt presenteras metodavsnittet i rubrikerna *Forskningsdesign*, *Urval*, *Semistrukturerade intervjuer*, *Procedur*, *Analysmetod*, *Procedur för analysprocess*, *Undersökningens tillförlitlighet* och *Forskningsetik*. Här redogörs de val och genomförande under undersökningens process, detta för att ge läsaren en tydlig bild över hur denna undersökning genomförts och presenterar de överväganden som vi stött på under undersökningens process.

3.1 Forskningsdesign

Utifrån undersökningens formulerade forskningsfrågor valdes den kvalitativa undersökningsmetoden. Den kvalitativa forskningsmetoden utgår från en fenomenografisk forskningsansats. Bryman (2011) beskriver att denna undersökningsmetod bygger mer på orden som förmedlas än själva handlandet. Intervjufrågorna formades som öppna frågor för att få en beskrivande inblick hur förskollärare uppfattar sitt arbete med olika gruppkonstellationer i förskolans verksamhet. För att undersöka intervjufrågorna valde vi att samla in datamaterialet med hjälp av intervjuer. Den kvalitativa undersökningsmetoden valdes just för att det är orden och det som sägs är av vikt i denna metod. I undersökningen ville vi ta reda på förskollärares uppfattningar om gruppkonstellationer, inte hur de i själva handlandet arbetar med gruppkonstellationer. Därav blev orden och hur förskollärarna beskriver och uppfattar gruppkonstellation av vikt i vår undersökning.

3.2 Urval

I urvalet av deltagare valdes åtta förskollärare som arbetar på olika förskolor ut, för att få en bred förståelse av hur variationen av uppfattningar om arbetet med gruppkonstellationer kan se ut. Alexandersson (1994) beskriver utifrån den fenomenografiska forskningsansatsen att det är av vikt att finna en grupp av människor som besitter olika erfarenheter. Variationerna kan vara allt ifrån ålder, arbetsplats till utbildningsbakgrund som kan resultera i varierade uppfattningar om ett fenomen. Är urvalet av människor för lika finns chansen att uppfattningar inte är särskilt varierade. Utifrån våra enskilda kontakter inom förskolan valdes våra deltagare, detta är något som Bryman (2011) benämner som bekvämlighetsurval. Till intervjuerna valdes åtta förskollärare som arbetar på olika förskolor belägna i två kommuner och som främst arbetar med barn i åldrarna 3–5 år. Förskollärarna är i

blandade åldrar vilket bidrar till varierade yrkeserfarenheter. På grund av tidsbegränsningen för denna undersökning valdes detta tillvägagångssätt och kontaktades förskollärare som vi tidigare mött under vår utbildning och privat. Genom vårt bekvämlighetsurval var det lättare för oss att finna deltagare som med kortare varsel kunde ställa upp. Bryman (2011) beskriver betydelsen av att skapa en god relation till personerna som väljs ut att delta i undersökningen, känner inte deltagaren någon tillit till intervjuaren finns också risken för att personen vill avsluta sitt deltagande.

3.3 Semistrukturerade intervjuer

Datainsamlingen består av åtta kvalitativa semistrukturerade intervjuer. Bryman (2011) förklarar att semistrukturerade intervjuer handlar om att intervjuaren har en uppsättning frågor som grund, men att följderna av frågorna sedan kan variera under pågående intervju. Utifrån den fenomenografiska forskningsansatsen är semistrukturerade intervjuer det vanligaste tillvägagångssättet. Alexandersson (1994) förklarar att intervjuguiden inte ska innehålla ledande eller frågor som uppfattas att det finns ett rätt svar till. I intervjuguiden formulerades generella och öppna frågor. Under semistrukturerade intervjuer finns en öppenhet till att följa intervjudeltagarens svar och ställa frågor om det som uppfattas intressant och viktigt. Anledningen till att denna metod av intervju valdes var på grund av möjligheten att kunna följa deltagarnas uppfattningar utifrån det som uppfattas viktigt genom att ställa fördjupande och spontana följdfrågor. Detta gav möjligheten till att få en bredare inblick i förskollärarnas uppfattningar.

3.4 Procedur

Vårt första steg i att kunna påbörja vår studie formulerades ett informationsbrev (se bilaga 1). I informationsbrevet innehöll det information om vår undersöknings syfte samt kring forskningsetisk information om hur datamaterialet samlas in till vår studie. Därefter skapades en intervjuguide med frågor runt gruppkonstellationer. Inledningsvis kontaktades sammanlagt åtta förskolechefer och tillfrågades om samtycke för att intervjua förskollärare på deras respektive förskola. Fyra av förskolecheferna återkopplade aldrig tillbaka till oss eller så hänvisade de oss till en annan förskola. Resterande fyra förskolecheferna hänvisade oss vidare till förskollärare som ville medverka i vår studie. Därefter kontaktades nio förskollärare och tillfrågades om de skulle vara intresserade i att vilja delta i vår studie och bokade in intervjuer som beräknades skulle ta 30–45 minuter. Dock var det två av dessa förskollärare som fick förhinder innan bokad intervju. Då vi hade planerat för åtta förskollärare valde vi att boka om en utav dessa deltagare. Deltagarna delades upp mellan oss så vi fick fyra deltagare var att intervjua. I kontakten med förskollärarna så bokades intervjuerna in på förskollärarnas arbetsplats utifrån den tid som passade förskollärarna. Därefter genomfördes semistrukturerade intervjuer utifrån vår intervjuguide (se bilaga 2). I intervjuguiden formulerades generella och öppna frågor som kunde ge oss en större helhetsbild kring hur arbetet kan se ut. Under intervjuerna kunde både generella och öppna följdfrågor ställas till deltagarna. Då semistrukturerade intervjuer valdes behövde inte heller intervjuguiden följas till punkt och pricka utan vi kunde också följa deltagarnas svar och ställa följdfrågor till det som uppfattades var viktiga hos deltagaren. Denna typ av intervju är mer som ett vanligt samtal än ett så kallat förhör (Bryman, 2011). Intervjuerna genomfördes som

vi enskilt bokat in och använde oss av vår gemensamma intervjuguide som grund till vår intervju. Under intervjuerna spelades samtalet in som därefter transkriberades intervjuerna. Transkribering av intervjuerna lästes tillsammans och analyserades för att kunna sammanställa ett resultat.

3.5 Analysmetod

Vart eftersom transkriberingarna av intervjuerna var klara började vi analysera det datamaterial som samlats in. Inom den fenomenografiska forskningsansatsen är det vanligt att analysprocessen påbörjas och grundas i transkriberingsprocessen. Inom fenomenografi är analysmetoden tematisk (Dahlberg & Johansson, 2015). Den tematiska analysmetoden är den metod som är vanligast inom kvalitativ forskning och därav valdes det tillvägagångssättet för att den lägger tyngden på vad som sägs och inte hur det sägs. Den tematiska analysmetoden utgår från att finna det mest signifikanta uppfattningarna om ett visst fenomen som går att nämnas vid *utfallsrummet*. För att finna vilka olika varierade uppfattningar det finns om fenomenet gruppkonstellationer i förskolan jämfördes likheter och skillnader utifrån deltagarnas uppfattningar och sedan sammanställdes därefter förskollärarnas varierade uppfattningar utifrån det som var signifikant för studiens syfte och frågeställningar.

3.6 Procedur för analysprocess

För att finna kärnan i utfallsrummen i förskollärarnas uppfattningar utgick analysprocessen utifrån Dahlberg och Johanssons (2015) fenomenografiska analysmodell som utgörs av sju steg. Det första steget handlar om att bekanta sig med materialet, därav lästes datamaterialet flertalet gånger för att lära känna innehållet. Transkriberingarna skrevs ut för att underlätta bearbetningen av all text. Därefter i steg 2, *kondensation*, påbörjades analysen. I detta steg handlar det om att finna det mest signifikanta i datamaterialet. Vi strök under och klippte ut de uttalanden som vi fann var av betydelse i våra transkriberingar. Sedan sorterades de mest signifikanta uttalanden i olika kategorier för att särskilja dem. Redan här kunde vi lägga uttalandena i olika kategorier, gruppkonstellationer, förhållningssätt, miljö och perspektiv. Utifrån de olika kategorierna jämfördes sedan förskollärarnas uttalanden med varandra för att se om deras olika uttalanden fördelats i rätt hög eller om uttalandet behövdes sorteras om på nytt. Här kunde vi finna underkategorier såsom exempelvis fasta respektive föränderliga grupper, ledarskap och observerande arbetssätt. Detta var det tredje steget, *Jämförelse*. Därefter i steg 4, *Gruppering*, grupperades de olika uttalandena utifrån de likheter och olikheter vi funnit. Utifrån grupperingarna fann vi sex underkategorier till de redan tidigare kategorierna. Dahlberg och Johansson (2015) betonar att det är av vikt att veta vilken karaktär uppfattningarna har, om den är ytlig eller djup. I analysen har vi diskuterat och analyserat de olika uppfattningarna förskollärarna uppgav och ställt dem mot varandra för att finna vad det är deltagarna lägger störst vikt på. Sedan i steg 5 och 6, *Artikulera kategorier* och *namnge kategorier*, undersöktes likheter för att finna gemensamma nämnare. De olika uppfattningarna som framkom var de kategorier vi redan kunde se i steg 2, gruppkonstellationer, förhållningssätt, miljö och perspektiv och 6 underkategorier. I steg 7, *Kontrastiv fas*, där ligger vikten att granska de olika kategorierna som vi fick ut av analysen för att se om eventuella nya utfallsrum kan utses och kategoriseras. Dahlberg och Johansson (2015) förklarar att steg 4 och 5 kan

behövas göra om för att komma närmare det signifikanta. De kategorier av uppfattningar vi först fick ut analyserades om för att komma närmare det som uppfattades signifikant. Slutligen kunde vi analysera fram tre huvudkategorier av förskollärarnas mest signifikanta uppfattningar, didaktiska val, förutsättningar samt förskollärares förhållningssätt. Utifrån dessa huvudkategorier kunde vi sedan utse sju underkategorier som ansågs relevanta till respektive huvudkategori.

3.7 Undersökningens tillförlitlighet

Vi har utifrån undersökningen diskuterat dess tillförlitlighet. Bryman (2011) lyfter att tillförlitligheten består av fyra delkriterier *trovärdighet*, *överförbarhet*, *pålitlighet* och *en möjlighet för styrka och konfirmera*. Då det under en studie kan framkomma fler olika uppfattningar om en social sanning är upp till forskaren att avgöra om beskrivningen verkar trovärdig eller ej. För att styrka studiens trovärdighet valde vi att inte skicka ut intervjumallen i förväg till våra deltagare, detta för att deltagarna inte ska kunna bearbeta eller diskutera frågorna i förväg tillsammans med sina kollegor. Vilket eventuellt kan komma att påverka hur de senare väljer att svara under intervjun. I en kvalitativ studie vill forskaren gå in på djupet och se vad som beskrivs för att utifrån det kunna återge och beskriva sitt insamlade material. Genom att granska sitt material kan också forskaren undersöka om det som beskrivits verkar pålitligt. Det är viktigt att som forskare ha möjlighet till att kunna styrka vad som sagts, så att forskaren inte på något sätt lägger sina egna värderingar i undersökningen som kan påverka slutresultatet (Bryman, 2011). Under analysen av det insamlade datamaterialet har vi endast utgått från deltagarnas uppfattningar som analyserades fram utifrån intervjutranskriberingarna. För att styrka resultatet har vi valt att använda oss av citat som stärker deltagarnas uppfattningar.

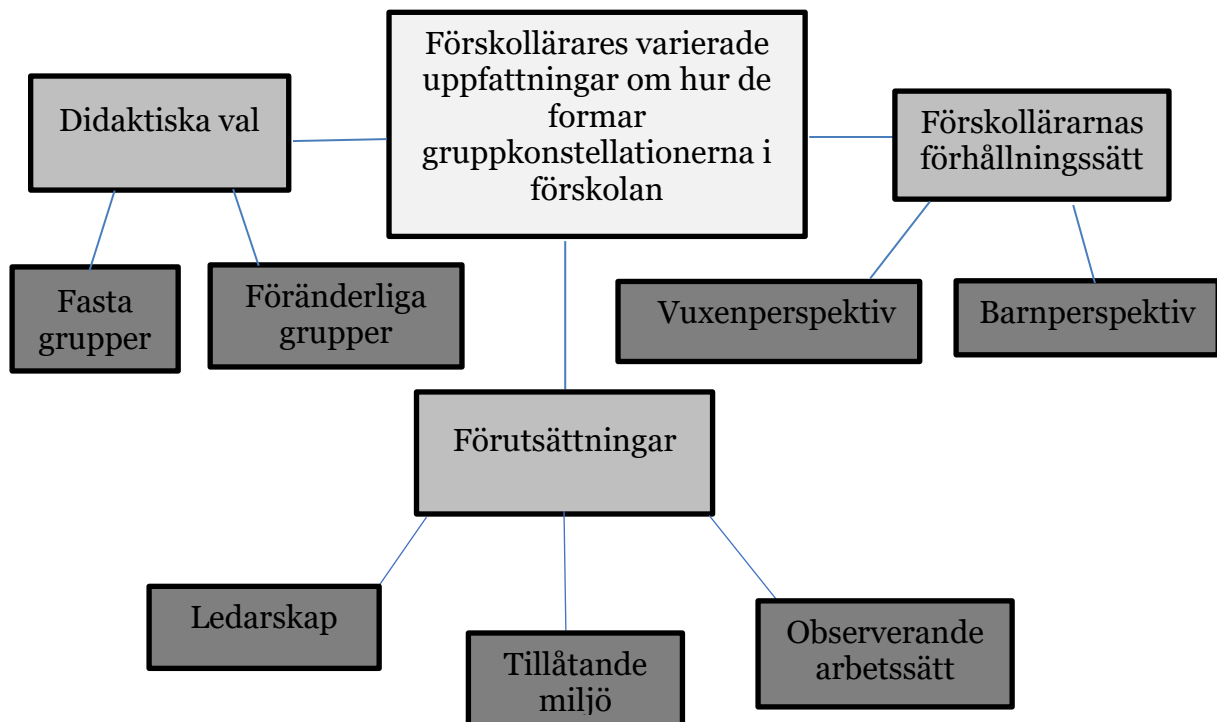
3.8 Forskningsetik

Under undersökningen har vi använt oss utav Bryman (2011) och Vetenskapsrådet (2017) forskningsetiska förhållningssätt under vår insamlings- och skrivprocess. Vi har utgått ifrån Brymans (2011) etiska principer *informationskravet*, *samttyckeskravet*, *konfidentialitetskravet* och *nyttjandekravet*. När processen påbörjade att finna aktuella deltagare till undersökningen började vi med att skriva ett informationsbrev. I brevet gavs kännedom om syftet med undersökningen, hur vi skulle samla in data till vår undersökning och att deltagandet i undersökningen var frivilligt. I brevet informerades det om att undersökningen skulle genomföras med hjälp av intervjuer samt hur lång tid intervjuerna beräknades att ta. När informationsbrevet var färdigställt skickades det till förskolechefer för att få samtycke att intervjua förskollärare på deras förskolor. Efter samtycket tog vi sedan kontakt med förskollärare för att få ett ytterligare samtycke till intervju med respektive förskollärare. Dock var det i ett fall där en förskolechef inte återkopplade om samtycke för intervju. Där togs beslutet att ändå ta kontakt med en förskollärare på hans förskola då kontakten med denne förskollärare och förskolechef har varit kontinuerlig under vår utbildningstid. Under insamlandet och under handlandet av datamaterialet har varken namn på personerna som deltagit, namn som eventuellt tagits upp under intervjuerna och inte heller namn på förskola skrivits ner eller återberättats för att obehöriga ej ska kunna ta del av den informationen. Det datamaterial som samlats in är endast till för utbildningssyfte och inte i andra sammanhang och det är något som också gavs till kännedom i vårt informationsbrev.

Vetenskapsrådet (2017) beskriver de här delarna men lyfter också komplexiteten i övervägandet av tillvägagångssätt. Alla människor besitter på moral och etik. Moral har alla människor men det är inte alltid det finns en medveten uppfattning kring den. Etiken skapas däremot när det reflekteras kring den, den synliggörs när människan blir medvetna kring etiska frågor. Vetenskapsrådet (2017) förklarar att etiken är reflekterad och motiverad moral i praktiken. Det handlar också om normer och värderingar, vad som är gott och ont, vad är det rätta att göra? Vi har reflekterat om vad som är rätt och vad som är fel för inte handla så att någon av dem involverade i vår undersökning behandlas orättvist.

4 Resultat och analys

Här nedan sammanställs resultatet av de insamlade kvalitativa intervjuerna. Utifrån analys av datamaterialet kunde tre huvudkategorier av förskollärarnas uppfattningar om fenomenet gruppkonstellationer kategoriseras, *Didaktiska val*, *Förskollärarnas förhållningssätt* samt *Förutsättningar*. Under dessa tre kategorier kunde också sju underkategorier analyseras fram, här nedan presenteras en figur över dessa kategorier. I resultatet presenteras kategorierna utifrån den ordning som figuren nedan visar (se figur 1). Den ljusgrå kategorin hänvisar till undersökningens syfte. De mellangrå kategorierna är de övergripande kategorierna som analyserats fram som sedan följs av underliggande kategorier markerat i mörkgrått. Flertalet av citat från förskollärarna redogörs i resultatet för att tydliggöra förskollärarnas varierade uppfattningar. I resultatet redogörs citat från alla deltagare mer eller mindre för att synliggöra variationen av uppfattningar om fenomenen i förhållande till gruppkonstellationer. Citaten används för att visa på exempel och för att visa på förskollärarnas varierade sätt att beskriva och uppfatta fenomenet gruppkonstellationer.

Figur 1. Övergripande kategori (markerat i mellangrå) och underliggande kategori (markerat i mörkgrå).

4.1 Didaktiska val

Samtliga förskollärare arbetar med olika gruppkonstellationer i förskolan. I analysprocessen gick det att uppfatta att det fanns djupa uppfattningar om gruppkonstellationer i förskolan samt vilka olika slags grupper de tillämpar. Uppfattningarna är att förskollärarnas i förskolan arbetar med grupper som är fasta och föränderliga. Dahlberg och Johansson (2015) förklarar att det finns två olika sätt att uppfatta fenomen, att en uppfattning är en förståelse av fenomenet eller att uppfattningen baserar på erfarenheter. Samtliga förskollärare förklarar att gruppkonstellationer kan vara både fasta och föränderliga och utifrån detta går det att tolka att förskollärarna arbetar med sådana gruppkonstellationer i förskolan och har skapat generella uppfattningar om olika gruppkonstellationer. Fasta gruppkonstellationer är de grupper där förskolläraren väljer att dela in barn utifrån barnens ålder. I de föränderliga gruppkonstellationerna är uppfattningen att grupperna är mer flexibla och förändras från gång till gång. Dessa grupper skapar främst utifrån barnens intressen och behov. Här nedan presenteras uppfattningar de olika gruppkonstellationerna utifrån två underkategorier, *Fasta grupper* och *Föränderliga grupper*.

Fasta grupper

Samtliga förskollärare arbetar på avdelningar som har fasta barngrupper som är uppdelade utifrån barnens ålder. Majoriteten av förskollärarna jobbar på avdelningar som är åldersheterogena. Samtliga nämner att de delar in barnen i åldersgrupper med färre barn. Åldersgrupperna varierar och kan både vara homogena och heterogena dock är det inte alltid utifrån åldern som är av störst vikt men åldern är alltid en närvarande faktor.

Det finns djupa uppfattningar om hur de arbetar med fasta femårsgrupper. Dessa grupper är homogena och är valda av största del utifrån barnens ålder. I femårsgruppen ingår barnen som ska över till förskoleklass inom snar framtid. Dessa grupper förklaras vara till för barnen, för att ge dem förberedande kunskaper och förmågor för att kunna möta skolvärlden:

Vi har något som vi kallar för rim- och ramsgrupp. Det är för blivande förskoleklassbarn, vi ser det som en liten förberedande, vi kan ha grupper med, ja att barnen får träna på att lyssna på enkla instruktioner, de får en egen timme inne. Då är det en åldersgrupp.

Det finns djupa uppfattningar om att barns sociala förmågor och färdigheter är av betydelse. Det är viktigt att ge barnen de rätta sociala verktygen som behövs för att kunna ingå i olika sociala sammanhang i skolan. Uppfattningen kring detta beskrivs utifrån att närvarande vuxna och en kontinuitet av vuxna blir färre i skolans värld och därav är den sociala kompetensen av vikt att utveckla. Här nedan beskrivs det hur en förskollärare reflekterar kring den sociala kompetensen och hur viktigt den är för barns övergång till skolan:

Det handlar om du är social, om du har den sociala kompetensen. Vi jobbar ju mycket med social kompetens för vi vet, eller jag vet vad som händer när man jobbar som förskollärare och jobbar med de större barnen som ska över till skolan. Då höjer du snäppet och jag måste ju då

tänka på som jobbar på fem års, tänka vad gör vi och hur kan vi skicka med våra barn rätt verktyg för att klara sig på femårs för att kunna växa och våga gå över. För det blir ju mindre och mindre folk runt omkring barnen. Så jag tror mycket mer på det här med social kompetens. Du ska våga fråga om jag får vara med eller våga säga jag vill inte göra det här, jag vill göra det här. Så det tränar vi väldigt mycket på.

Utifrån uppfattningar och erfarenheter lyfts vikten av att utveckla den sociala kompetensen hos barn i tidig ålder. Utifrån erfarenheter av hur skolan fungerar i det sociala visar sig uppfattningen vara att om barnet inte har det innan övergången till skolvärlden så kommer barnet inte heller att kunna fungera i skolan. Det spelar ingen roll hur bra man än är på olika ämnen, så länge du inte har den sociala kompetensen, att kunna samarbeta och visa hänsyn till andra så kommer du inte fungera i sociala situationer och sammanhang.

Det finns både djupa och ytliga uppfattningar om vad som är en fast grupp, ett exempel är ovanstående om femårsgrupperna. Där är uppfattningarna djupa då förskollärarna kan koppla in flera aspekter i de didaktiska val de tillämpar. Bland annat kan aspekter utifrån erfarenhet och kunskap kopplas till varför de arbetar med femårsgrupperna. Det finns också en ytlig uppfattning som hänvisar fasta grupper till förskolans respektive avdelningar. Ovanstående beskrivningar av en fast gruppkonstellation är utifrån vad som kan tydas som ett didaktiskt val, men avdelningens konstellation av grupp skapas utifrån, av samhället, de grupperna kan inte förskollärarna påverka. Uppfattningen är att grupperna är fasta utifrån avdelningen och att det i sin tur är utifrån åldersindelning:

Vi har om man säger, om vi utgår från hela dagen så när barnen kommer är de tillsammans och då är det 1–5 år. Då är de tillsammans för att det inte finns tillräckligt med personal och att det inte är så många barn just då vid 6–7 tiden. Sen går vi och äter frukost allesammans sedan efter det beror det helt på hur barngruppen ser ut, det kan vara många sjuka till exempel och då kanske de små barnen är kvar på stora för att då kanske vi inte behöver dela på oss direkt. Oftast vid 9 tiden delar vi på oss och då tar vi in de yngre barnen på sin avdelning och de äldre är kvar på sin. Sen har vi en aktivitet med de små barnen som är i åldern 1–2.

Ovan beskrivs en ytlig uppfattning om fasta grupper i förskolan. Uppfattningen om fasta grupper beskriver att de utgår från dagen men att grupperna är fasta utifrån ålder. Den gruppkonstellation de formar under dagen har med rutiner och organisation att göra. Den enda gruppindelningen som beskrivs är den när de går över till sin del av lokalen.

Föränderliga grupper

De finns också fasta grupper som förskollärarna nämner vid men som mer går att förklara som föränderliga gruppkonstellationer. Det som skiljer dem åt är att de didaktiska valen är mer öppna och mer flexibla i dessa grupper. En förskollärare förklarar som följande:

Vi har ju gjort tre grupper nu utifrån den barngrupp vi har nu, blå, gul och grön. Och då har vi ju blandat, det är fasta grupper och de grupperna kan vi använda ibland när vi har bestämt saker och då är det den gruppen och det vet barnen, att den här gruppen tillhör jag och så vidare. Men ibland blir det även att säg att vi, ja till exempel på tisdagar har vi ju grupper och då är det ju olika från gång till gång. Vi har ju tre teman vi jobbar med och då försöker man se att alla barn får vara med på de teman men där är det inte direkt fasta, det är lite från gång till gång. Man kollar på vad det är de tidigare gånger varit med på och inte varit med på men

också intressen och behov. Jag tycker mest att grupperna är föränderliga från gång till gång men det är både och.

Grupperna är planerade men utifrån ett här och nu perspektiv förändras grupperna utifrån barnens närvaro och behov. Det skapas grundgrupper för barnen att ingå i, men att grupperna kan förändras beroende på flera faktorer. Det kan vara på grund av barnens frånvaro som gör att grupperna måste förändras eller för att möta och tillgodose barnens behov. Det finns djupa uppfattningar om planerade grupper i förskolans verksamhet, det kan vara alla möjliga olika slag planerade aktivitetsgrupper bland annat som rörelsegrupper och djurgrupper. Dessa grupper formas efter barnens intressen:

Om man tänker angående projektindelningen så har vi just nu... eller vi säger förut. Då hade vi en rörelsegrupp, en djurgrupp och en utifrån barnens intresse. Så de vi såg var jättedjurintresserade dom fick ju vara i den gruppen. Så det var ju både utefter behov och intressen som vi såg. Såg vi något barn som hade ett behov av att utvecklas motoriskt, så la vi in det barnet i den gruppen. Men sen så fanns det ju möjligheter till att öppna upp grupperna. Exempel nu har det barnet arbetat jättemycket med djur så nu kan vi låna in det barnet i ett annat projekt.

Har vi någon som vi ser av de yngre barnen som är jätteintresserad av gympa och att röra sig som är väldigt framåt och duktig kan den få följa med de större barnen, de är inte helt fasta och de kan variera vecka för vecka också. Det är lite utifrån intresse, att vi kan börja i en större grupp men tröttnar man så får man gå iväg,

Uppfattningen om föränderliga gruppkonstellationer beskrivs att de förändras dagligen och en förskollärare förklarar följande:

De är väldigt föränderliga och det är beroende på vad jobbade vi med igår och vad hände i den gruppen då och skulle de barnen behöva göra det igen dagen efter så får dem jättegärna göra det. Det är alldeles beroende på vad det är... Ja men jag tycker inte att de är fasta så men mer utefter vad det är barnen har för intressen, behov och förutsättningar.

Uppfattningar om föränderliga gruppkonstellationer är också barnens egna gruppkonstellationer i den fria leken som sker utifrån barnens egna intresse. Att det ibland krävs att kunna släppa sin egna planering när barnen befinner sig i ett meningsskapande samlärande. Här nedan beskriver en förskollärare hur de följer barnen i deras konstellationer och är mer flexibla i deras val:

Ja, men att vara lite flexibel utifrån barnens intressen. Ibland kan det vara att vi har planerat att dela upp barngruppen men den fria leken flyter på så bra att vi väljer att följa barnen på grund av att vi kan se att samlärandet fungerar jättebra utifrån de konstellationerna barnen själva har skapat och så väljer vi att spinna vidare på det istället och det är då man kan se det här, när samlärande sker också, då kan man gå runt lite och se det på ett annat vis.

4.2 Förutsättningar

Utifrån den fenomenografiska teorin skapar människor olika uppfattningar beroende vad för tidigare erfarenheter personen besitter (Dahlgren & Johansson, 2015). Resultatet visar på att det fanns djupa uppfattningar om ledarskapet och det kan ha att göra med att samtliga förskollärare genom olika situationer och sammanhang har likvärdiga upplevelser om vilka förutsättningar som krävs för att främja barns samspel. Samtliga förskollärare reflekterar kring samspel och samlärande på flera olika sätt i förhållande till olika gruppkonstellationer och lyfter att alla, både barn och

vuxna och barn emellan lär av varandra. Både barn och vuxna på förskolan besitter på olika erfarenhetsvärldar som bidrar till att alla parter får ta del av varandras olika kunskaper och förmågor som i sin tur bidrar till att bredda förståelsen kring olika fenomen i förskolans värld (Dahlgren & Johansson, 2015).

Förskollärarna visar på kompetens och ger djupare förklaringar utifrån både fysiska och psykiska miljöer. Uppfattningar om att vara avvaktande och finnas närvarande för att kunna vägleda barnen i deras problemlösningar ses som betydelsefullt. Det går att tolka i förskollärarnas uppfattningar att de hela tiden försöker skapa förutsättningar som utgår från barnens behov och som i sin tur gynnar och främjar barnen i deras utveckling. De vill erbjuda barnen material som gynnar barnens olika intressen, förskollärarna finns till hands för att kunna hjälpa och utmana barnen i deras lärprocesser. Uppfattningen om att skapa goda relationer till barnen är betydelsefullt för att kunna få syn på hur barnen uppfattar saker och ting för att kunna erbjuda rum och miljöer som bidrar till meningsskapande för barnet.

Förskollärarna lyfter viktiga förutsättningar för att främja barns samspel och samlärande i olika gruppkonstellationer. Förskollärarnas uppfattningar om betydelsefulla förutsättningar presenteras nedan i tre underkategorier, *Ledarskap*, *Tillåtande miljö* samt *Observerande arbetsätt*.

Ledarskap

I förskollärarnas uppfattningar gällande ledarskap lyfts de egenskaper som lyhörd och flexibel för att kunna anpassa verksamheten efter barnens intresse och behov. Det behövs egenskaper som lyhörd, flexibel och en öppenhet för att kunna lyssna in varje individs behov och för att kunna följa barnens utforskande och upptäckande i vardagen på förskolan. Förskollärarna uppfattningarna går att tolka som djupa då förskollärarnas beskriver förutsättningar som krävs för att kunna arbeta med gruppkonstellationer, att mycket ligger i deras sätt att leda den befintliga barngruppen. En av förskollärarna förklarar på följande sätt:

Mycket handlar ju om oss pedagoger. Hur vi har planerat och hur tänker vi, hur ska vi ge barnen den här möjligheten att kunna arbeta i mindre grupper. Jag tänker att det är där vi kan se mer lärandet. När vi gör de här små grupperna så kan vi nå fram till dem här barnen mera när vi har färre barn. Jag tänker att det är vi pedagoger, vårt ansvar att dela upp dem och ser till att det blir, att vi inte har alla barn i samma rum och försöker dela upp. Så jag tror att mycket ligger i det för hur vi är som pedagoger, hur tänker vi och hur flexibla är vi.

Uppfattningen beskrivs på ett djupare plan att det handlar om organisation av tid och människor, att det handlar om att ställa sig frågan hur har vi planerat och hur tänker vi? Hur ska vi kunna ge barnen möjlighet att kunna arbeta i mindre grupper? Förskolläraren förklarar att det är förskollärarens ansvar att skapa förutsättningarna för att gynna barns samlärande.

Mycket i verksamheten utgår efter barnens dagsbehov och lite efter förskollärarnas fingertoppskänsla utifrån de behov och förutsättningar som finns i den befintliga barngruppen. Det beskrivs att det exempelvis går att känna av när det eventuellt blir lite oroligt och utifrån det kan de dela upp barnen i grupper för att skapa en lugnare miljö. Uppfattningen visar också på att individualisering är viktigt för att kunna se individen i barngruppen. Att både aktiviteter och miljö bidrar till alla barns utveckling och lärande på en nivå som passar det enskilda barnet och i barngrupp.

Uppfattningar lyfter också att i den fria leken där barnen leker utifrån egna intentioner och skapar egna gruppkonstellationer, kan barnens erfarenhetsvärldar krocka och att det då också är viktigt att förskollärarna finns närvarande för att också kunna styra upp och leda barnen. Ibland måste förskollärarna gå in och vara mer precisa och visa på att det eventuellt inte fungerar i den befintliga gruppkonstellationen. Här nedan lyfts flera citat utifrån detta:

...Ibland så måste man sära vissa barn för att barnen stör varandra och på så sätt så kan vi styra på ett sätt. Just det här att vi kan dela gruppen i två, några får leka och några jobba. Där kan vi ju styra exempelvis om de här lite röriga pojkarna kanske inte kan vara i samma grupp, då kan ju två få leka och två få sitta med oss att man delat upp dem så, det kan vi styra. Men mycket är ju från vad de själv vill, vi tvingar aldrig ett barn.

Är det någon vi ser, att det går inte, så kanske vi får steppa in och avleda. Men alltså självklart, speciellt i de fria grupperna där har barnen stora valmöjligheter, tänker jag.

Det finns djupa uppfattningar om att alla samspel inte behöver vara positiva och att det därför är viktigt att förskollärarna både kan uppmärksamma och motverka de negativa samspelet, för att barnen inte ska ta efter exempelvis ett dåligt uppförande. Förskollärarna beskriver att det är viktigt att vara närvarande och via det vara inlyssnande och medforskande för att kunna få syn på situationer där barnen behöver vägledning i samspelet.

De djupare uppfattningarna beskriver betydelsen av att ha en social kompetens för att kunna samspele med andra i olika sociala sammanhang. Genom olika mindre gruppkonstellationer kan förskollärarna lättare få kontakt med det enskilda barnet och barnet i sin tur får möjlighet till att kunna uttrycka sig. Genom denna typ av samspel i mindre sammanhang bidrar till att alla kan utvecklas, barn som vuxna. Tankegången kring föränderliga gruppkonstellationer innebär att reflektera över hur dagen och verksamheten ser ut i ett här och nu perspektiv. Föränderliga gruppkonstellationer formas främst utifrån barnens intressen, behov och förutsättningar. För att följa ett här och nu perspektiv krävs det en viss fingertoppskänsla att kunna känna av barnens dagsbehov och att det ibland även krävs att våga testa sig fram för att hitta nya strategier och metoder för att möta barnen. Två förskollärare förklarar på följande sätt hur de använder sig av fingertoppskänslan i vardagen i förskolan:

Mycket är ju dagsformen på barnen, om vi märker att vissa barn inte kan sitta bredvid varandra. Då kan det bli jobbigt för barnen. Viktigt att tänka rättvist så att barnen får vad de behöver, tillgodose barnens behov.

Strategin är att känna av för dagen och det gör vi även med bordsplaceringar under lunchen och så. Vi har inte bestämda platser, bara att pedagogerna har sina egna platser. Så barnen placeras vid borden utefter deras dagsform. Just nu händer det mycket i gruppen, så ena dagen fungerar en sak och nästa dag fungerar en annan sak så då får vi skilja dem åt som inte fungerar ihop.

Tillåtande miljö

Det finns djupa uppfattningar som beskriver vikten av att ha en tillåtande miljö för att gynna barns utforskande där förskollärare kan agera som en medforskare och följa barnens egna intentioner. Uppfattningarna om en tillåtande miljö handlar om

hur förskolläraren bland annat uttrycker sig i verksamheten. De beskriver att det är viktigt att låta barnen själva få testa sig fram och inte sätta hinder för barnen genom att alltid säga nej där barnen med hjälp av en vägledande förskollärare kan ge en hjälpsam hand.

Det tror jag just att man är tillåtande. Att man inte ropar nej utan man ser vad det kan leda till först innan. Lite avvaktande, sen att man accepterar lite för att se eller fråga exempel vad ska du ha legot till eller kuddarna till och sen får man hålla lite koll för ibland kanske man vet att man skulle ha sagt nej när de kommer med det här stora berget och barnen ba ja men vi ska ha picknick!

Genom olika uppfattningar framkommer det fördelar med att ha en öppen attityd mot barnen där man väljer att tro på barnets förmåga och kompetens och låter barnen få testa sig fram. Via en attityd som är öppen och tillåtande att exempelvis låta barnet vara sin egen agent skapar det trygghet och ett öppet klimat på förskolan till att våga utforska och upptäcka det som barnet finner intresse av. Det är viktigt att skapa en miljö där barnen känner att de får och vågar uttrycka sig samt att berika olikheter för att visa på att det är okej att vara olika.

Uppfattningarna om den tillåtande miljön handlar inte bara om den psykiska miljön där miljön formas av attityder, den präglas även utifrån den fysiska miljön. Förskollärarna lyfter ytliga uppfattningar som beskriver utifrån organisering av rummen, hur det också kan sända ut ett tillåtande och inbjudande atmosfär. De förklarar att utifrån rum i rummen har olika regler för vad som gäller. I vissa rum är det sagt att exempelvis bara 3–4 barn kan vara i samma rum eller att rummen är under uppsikt för att hålla koll på de gruppkonstellationer som skapas i de olika rummen för att få syn på olika konflikter som kan uppstå. Nedan beskrivs olika uppfattningar om hur de organiserar tillåtande och goda miljöer:

Vi arbetar med att det ska ske i varje aktivitet. Vi har rum i rummen och där har vi inte bestämt att exempelvis i byggrummet får max sju barn vara, utan vi går mest på känslan. Hör man att det börjar bli livat så får man ju se till att de antingen landar i något eller så får det barnet plocka undan och göra något annat om det förstör för de andra.

Jag tycker att vi har blandade miljöer, vi har ju gjort val. Att här kan de vara 3–4 barn och nu är det fullt, men här borta kan de vara flera men här kan man vara mindre.

Uppfattningarna uttrycker vikten av att skapa rum i rummen som bidrar till att skapa små sammanhang och för att samlärande ska kunna infinna sig. Rum i rummen bidrar till att barnen i lugn och ro kan göra vad de själva vill utan vidare påverkan av andra, det är av vikt att skapa mindre rum för att miljön ska bli pedagogisk. Det handlar om att skapa rum som både anpassas efter individerna och grupp för att det ska kunna ske ett samlärande.

Observerande arbetssätt

Förskollärarnas uppfattningar beskriver och visar på ett observerande arbetssätt, där de genom observation uppfattar att de lättare kan få syn på barns samlärande i olika sammanhang. De förklarar på ett djupare plan att de brukar observera i barnens lek för att det är oftast där det händer så mycket. Förskollärarna tar upp egenskaper som att vara lyhörd för att följa upp barnen i deras lek genom att ställa frågor som bidrar till en fördjupad förståelse över barns samlärande. Uppfattningarna beskriver att

mindre gruppkonstellationer bidrar till större möjligheter att kunna observera barnen i deras skapande. I mindre sammanhang får förskollärare större möjligheter att se hur barnen handlar och uttrycker sig. En förskollärare uttrycker som följande:

Barnen har ju oftast mer kunskap och kan lära och det tycker jag att man ser speciellt när man har mindre grupper. Då har man chans att kunna sitta med och observera och det är väldigt kul att se de stunderna när barnen löser en uppgift. I de här mindre gruppkonstellationer så får man ett annat samlärande än i de stora grupperna. Självklart sker det samlärande i större grupper också men just i de mindre då har man mer chans att få se och hur går det till och hur de tänker.

Genom observationer av barnens lek kan förskollärarna få syn på barns förmågor och färdigheter och finna nya perspektiv på hur de kan utmana barnet vidare i deras läroprocesser. Via observationer kan förskollärare också se hur barnen använder sig av sina förmågor och färdigheter i nya situationer och sammanhang. En av förskollärarna förklarar att de använder sig av dokumentation för att följa upp barnen i deras handlande:

Att med observation, när man har den möjligheten. När man ser eller när man hör, när barnen kommer och berättar, sen kan det även vara kul, jag tänker vi dokumenterar ju väldigt mycket och har portfolium till alla barn och tar mycket bilder och sådär. Där kan man också när man väl får se, ta lite kort när barnen själva inte märker att man har sett och sedan diskutera med barnen om bilderna, vad hände här, vad gjorde ni och ofta så säger ju barnen ja men hen lärde mig det här, vi byggde det här och så vidare. Och sedan i andra situationer får man se att de tar med sig det i andra sammanhang. Det är mycket observationer och att man är lyhörd. Ofta vill barnen berätta det själva eller visa och det är väldigt kul och bidrar mycket till hjälp för mig som pedagog också.

Nedan beskrivs det djupare hur förskollärarna brukar observera och reflektera barnen när de befinner sig i olika gruppkonstellationer för att kunna finna kärn-, mellan- och utanförbarnen i gruppen:

... Vi brukar prata om gruppobservation, det här med kärnbarn, mellanbarn och utanförbarnen. Hur många kärnor har vi? Nja, det är inte så många så men hur kan vi nå kärnorna? Och det är väldigt tydligt nu men också att kunna säga att nu får ni inte vara på den här avdelningen. Det är mycket vi pedagoger måste diskutera kring för att det ska bli bra.

... Vi jobbar ju mycket utifrån Guvås. Att det är kärnbarn, mellanbarn och utanförbarnen och ibland så behöver ju de här utanförbarnen lite mer pushning så då kan det vara så att vi blandar in de tre som vi har.

Utifrån förskollärarnas uppfattningar menar de på att genom observation av barnen i deras lek kan finna de barnen som kan bidra till samlärande och som kan vara en tillgång för alla barnen i gruppen. Men också att hitta de barnen som är utanför och som inte samspelar med resterande grupp, de behöver observeras för att kunna veta vilka strategier förskollärarna ska ta till för att barnet ska bli en del av gruppen. Det finns också en ytlig uppfattning om att det är lätt att hamna i en negativ spiral att bara se det negativa, men för att kunna främja samlärande krävs det att skapa mindre sammanhang där barnen får ingå i olika konstellationer av grupper. En förskollärare beskriver ett exempel på en situation där förskolläraren kan lyfta barns förmågor i samspel med andra för att främja barns samspel och samlärande:

Att vara i en grupp, jag tänker på, att vänta, att de barnen som inte får så mycket talutrymme ska kunna få talutrymme i ett samlärande, att barnen får lära sig att jag inte kan prata hela tiden utan nu behöver någon annan prata. Att man lär sig tidigt att du har något viktigt att

säga. För jag kan lyfta för barnen att lyssna på honom nu för att han bygger ju jättemycket och han har mycket tankar om bygg och konstruktion. Att man försöker lyfta barnen i och inte tänka att nej men det här barnet kan inte samspela.

Förskolläraren lyfter ovan ett barn som i gruppen eventuellt skulle kunna vara ett mellan- eller utanförbarnen. Beskrivningen ovan visar på att hen har vetskap om att detta barn besitter kompetens och förmåga inom bygg och konstruktion och att detta barn i denna situation kan bidra med nya sätt att tänka. Barnet får här en möjlighet att vara en tillgång i gruppen genom vägledning av en vuxen.

4.3 Förskollärarens förhållningssätt

Förskollärarna nämner att både barn- och vuxenperspektivet är betydelsefullt i formandet av gruppkonstellationer. Det fenomenografiska perspektivet beskriver att alla människor har olika uppfattningar utifrån ålder, erfarenhet och kunskap. I förskolan möts både barn och vuxna och därför är det viktigt att förskollärare skapar sig en förståelse för hur barn uppfattar sin omvärld för att genom det kunna skapa en trygg miljö utifrån barnets bästa (Dahlgren & Johansson, 2015). I samtliga intervjuer med förskollärarna så reflekterade förskollärarna kring frågan, utifrån vems perspektiv som beaktas i gruppkonstellationerna. Flera av förskollärarna ansåg att svaret inte var helt självklart, att det ibland kan vara svårt att veta vems perspektiv som de utgår ifrån då perspektiven går in i varandra. Då vi alla människor besitter olika erfarenheter och uppfattningar om olika fenomen är det viktigt att kunna se utifrån flera perspektiv för att bilda en helhetsuppfattning. Utifrån förskolans läroplan (Skolverket, 2016) som utgår från barnens perspektiv nästintill genomgående skulle barnperspektivet kunnat ha varit det självklara svaret. I förskolan är det barnen som är i centrum och därav blir barnperspektivet en central roll men det krävs också ett vuxenperspektiv för att kunna skapa rätt förutsättningar för att gynna barnens perspektiv för att skapa och främja den inre motivationen i barnens lärande. Det går att tolka att förskollärarna ser på saker och ting med sina ögon men med vetskapen om hur ett barn fungerar i olika situationer och sammanhang. Men också att genom dela in barngrupperna utifrån ett vuxenperspektiv där förskollärarna gynnas genom att få tid till observation och se barns samlärande.

Barnperspektiv

Förskollärarnas uppfattningar om vilket perspektiv som beaktas i formandet av gruppkonstellationer beror på vilken kontext de befinner sig i. Det pedagogiska förhållningssättet förändras beroende på situation och sammanhang och här nedan presenterar detta utifrån två underkategorier, *Barnperspektiv* och *Vuxenperspektiv*.

Förskollärarnas uppfattningar lyfter att barns perspektiv krävs för att kunna följa barnens intentioner. Bland annat förklarar förskollärarna vikten av att ha en dialog med barnen för att få syn på vad det är barnet vill göra. En av förskollärarna beskriver som följande:

Jag tänker på det här med att det inte är bara vi som bestämmer utan att vi också har en dialog med barnen. Vi kan ha bestämt grupper till exempel att ett barn ska gå ut men i stunden vill detta barn verkligen inte gå ut så är vi ändå flexibla i det och vi behöver inte ha grupperna fullt ut spikade.

Djupa uppfattningarna hänvisar att de använder sig av ett barnperspektiv i förhållande till gruppkonstellationer. De utgår från barnens bästa och deras intressen för att skapa förutsättningar och möjligheter som gynnar barnet.

Uppfattningarna beskriver att det är viktigt att samtala med barnen för att de ska få möjlighet till delaktighet. I grupperna får barnen möjlighet att utifrån sina visade intressen som förskolläraren har uppmärksammat och via en dialog får möjlighet till att påverka sin situation. En av förskollärarna förklarar på följande sätt att erbjuda barnen att arbeta utifrån deras villkor:

Men sen är det ju inte alltid det blir som man tänkt. Vi kan ju ha tänkt att ja men du ska få vara med och jobba med det här idag, och vi visar bilder och berättar vad vi gjorde dagen innan men de kan ju tacka nej. Men jag tror för att barnen ska tacka ja, det måste vi ta in till oss själva som pedagoger. Hur vi presenterar det vi ska göra, om vi ger barnen chansen att reflektera och ger tillbakablickar då upplever jag att de alltid vill tacka ja och vill vara med. Det är viktigt hur man presenterar det.

Här lyfts uppfattningen om att det ligger hos förskolläraren att erbjuda på ett sätt som lockar barnet. Det förutsätter att erbjudandet är utifrån barnet och inte ett krav från den vuxne.

Vuxenperspektiv

Utifrån ett vuxenperspektiv, ställer sig en av förskollärarna frågorna “vad ska vi erbjuda idag för aktivitet? Och hur gör vi det på bästa möjliga sätt för barnen?” Dessa frågor påverkas av hur personalen väljer att organisera sig under dagen i förhållande till den befintliga barngruppen.

Utifrån ett vuxenperspektiv är uppfattningen djup, att det handlar mer om att skapa mindre sammanhang för barnen där förskollärare får möjlighet till att se de enskilda individerna och skapa arbetsro. Det finns också uppfattningar om att de på sin avdelning arbetar med att se kärn-, mellan-, och utanförbarnen för att kunna ge de enskilda barnen de bästa förutsättningarna i olika sociala situationer. Genom denna metod kan förskollärarna via ett vuxenperspektiv hitta rätt verktyg och strategi för att möta barnens behov.

Det finns uppfattningar om att det krävs att se utifrån ett vuxenperspektiv för att kunna erbjuda barnet de bästa förutsättningar och för att motverka negativa samspel. Förskollärarna beskriver att de ibland när de skapar grupper sår på vissa individer så de inte ska störas av varandra. Så här förklarar förskollärarna:

Men det är också utifrån ett vuxenperspektiv där vi ser vilka som passar ihop och vad får vi bäst utav att göra utifrån denna gruppkonstellation och då blir det mer utifrån ett vuxenperspektiv.

Vi tänker på vad behöver barnet, om det behöver koncentrera sig på något så kanske det barnet inte ska vara i närheten.

5 Diskussion

I detta avsnitt presenteras rubrikerna *Resultatdiskussion*, *Metoddiskussion*, *Slutsats*, *Pedagogisk relevans* och *Fortsatt forskning*. I detta avsnitt diskuteras resultatet i

förhållandet till tidigare forskning och val av metod. En slutsats av undersökningen presenteras utifrån vad för konsekvenser för förskolans pedagogik kan vara samt hur en fortsatt forskning om detta område skulle kunna fortgå.

5.1 Resultatdiskussion

För att uppnå undersökningens syfte har vi utifrån forskningsfrågorna undersökt hur förskollärare uppfattar arbetet kring gruppkonstellationer i förskolans verksamhet. Förskollärarnas uppfattningar har analyserats i förhållande till didaktiska val som tillämpas och vilka perspektiv som uppfattas att beaktas i valet av gruppkonstellationer. Här nedan presenteras huvudresultatet utifrån två rubriker, *Betydelsen av förskollärarens förhållningssätt* och *Barns behov och förutsättningar*. Resultatet diskuteras i förhållande till tidigare forskning som presenterats ovan i bakgrund.

5.1.1 Betydelsen av förskollärarnas förhållningssätt.

Förskollärarna förklarar att det krävs förutsättningar utifrån deras egna förhållningssätt för att gynna arbetet med gruppkonstellationer. Pramling Samuelsson m.fl. (2015) och Skalická m.fl. (2015) betonar att det är av vikt att skapa mindre grupper för att främja barns samspel och kommunikation. Förskollärarna lyfter flera egenskaper som är viktiga för att kunna arbeta utefter barnens intentioner och genom att skapa mindre grupper kan de lättare få syn på barnens individuella intentioner. Melker m.fl. (2018) beskriver viktiga egenskaper som krävs för att kunna samarbeta och skapa goda relationer till barnen. Författaren menar att förskollärarens roll är att visa genuint intresse för barns intentioner och vägleda barnen i deras problemlösningar på olika sätt. Utifrån förskollärarnas uppfattningar kring viktiga egenskaper går det att tolka att samtliga förskollärare utgår från barnens bästa. Utifrån de egenskaper som författarna lyfter går det att se att förskollärarna har en grundläggande kompetens om vad som krävs av dem för att kunna ge motivation till barnens utforskande och upptäckande.

Har förskolläraren en positiv attityd till barnens utforskande och upptäckande och skapar en miljö som är utefter barnens intressen och intentioner växer barnens självförtroende och barngruppens samlärande gynnas. Bidrar förskolläraren med en negativ attityd där de utnyttjar sin makt med kontroll, kritik och bestraffning främjar det inte barns utveckling och lärande. Förskollärarna beskriver och betonar egenskaper som att vara lyhörd, flexibel och att vara en närvarande och medforskande förskollärare. Jonsson (2018) har i sin studie lyft vikten av att skapa trygghet. Genom att skapa trygghet gynnas både barn och vuxna i förskolan utifrån flera aspekter. För att kunna utveckla trygghet är det av vikt att förskollärarna kan bygga upp goda relationer till det enskilda barnet och i grupp. Genom att ge tid, visa förståelse och vara en närvarande förebild för barnen kan det bidra till att barnen känner trygghet och finner tillit. Förskollärarna beskriver mycket av det som Jonsson (2018) lyfter, att vara närvarande, inbjudande samt visa förståelse och ett genuint intresse för både det enskilda barnet och i grupp.

Uppfattningar om när barn- respektive vuxenperspektiv beaktas är inte alla gånger självklart i olika sammanhang och situationer. Förskollärarna förklarar att de skapar mindre sammanhang genom att dela in barnen i mindre grupper med färre barn för att kunna se individerna och för att skapa arbetsro både för barn och vuxna. Utifrån

förskollärarnas uppfattningar går det att tolka att förskollärarna använder sig av en blandning av perspektiven. Utifrån ett vuxenperspektiv formas gruppkonstellationer för att organisera dagen. Sedan för att kunna skapa meningsfulla och lustfyllda gruppkonstellationer krävs det ett barnperspektiv där förskollärarna har kunskaper och erfarenheter om barnens olika behov och förutsättningar. Att forma olika gruppkonstellationer gynnar både utifrån ett barnperspektiv och ett vuxenperspektiv (Jonsson, 2018). Barnen får möjlighet att i små sammanhang utveckla sociala förmågor och ömsesidigt beroende. Förskolans läroplan (Skolverket, 2016) lyfter att förskollärarna ska utgå ifrån barnens olika erfarenhetsvärldar och beakta barnperspektivet. Utifrån det går det att tolka att förskollärarna bör utgå ifrån barnens upplevelser och uppfattningar i förskolan för att kunna erbjuda och utmana barnen individuellt. Förskolans läroplan (Skolverket, 2016) betonar att olikhet är berikande och utifrån det krävs det att kunna se utifrån flera perspektiv och använda sig av de olika perspektiven för att kunna finna nya förståelser.

5.1.2 Barns behov och förutsättningar

Pramling Samuelsson m.fl. (2015) beskriver att stora gruppkonstellationer kan ha en negativ påverkan på hur barn tar in lärande. Även Skalická m.fl. (2015) betonar detta, att stora barngrupper bidrar till att barnen inte får möjlighet att synas eller höras i större sammanhang. I större sammanhang blir det svårare att fånga upp den enskilda individen då antalet barn försvårar den sociala kommunikationen. Samtliga förskollärare som deltog i intervjuerna berättade att de under dagen i förskolan delar in barnen i olika grupper för att skapa mindre sammanhang för barnen att ingå i. I förskollärarnas beskrivningar går det att tolka att de har vetskapen om att mindre gruppkonstellationer har en positiv påverkan. Förskollärarna beskriver betydelsen av att forma mindre gruppkonstellationer, att mindre grupper bidrar till att de lättare kan följa upp varje individ, enskilt samt i grupp. Mycket ligger hos förskolläraren att skapa sammanhang där barnen får möjlighet att samarbeta med andra och utveckla sociala förmågor och färdigheter såsom att ge och ta av varandra, dela tankar och idéer som bidrar till bredare förståelse för varandras perspektiv. Gillies (2003) lyfter att det är av vikt att ge tid till barnen att arbeta i grupp. Desto mer tid barnen får till att ingå i olika gruppkonstellationer ökar förståelsen för ömsesidig respekt för varandra. Genom strukturerade arbetsgrupper som skapades i Gilles (2003) studie visar det på att det är av vikt att utgå från barnens intressen och behov för att barnen ska finna att grupsamarbeten är meningsskapande.

Uppfattningarna om gruppkonstellationer i förskolan är att de arbetar både med fasta och föränderliga grupper i förskolans verksamhet. Det går att se utifrån förskollärarnas uppfattningar att majoriteten av gruppkonstellationerna är föränderliga. Förskollärarna förklarar att det ibland har en plan men att utifrån dagen, utifrån de barnen som är närvarande för dagen får tänka om utifrån deras dagsbehov och förutsättningar. Sheridan m.fl. (2014) förklarar att förskollärares kompetens har en stor betydelse för barns utveckling och lärande. Förskollärares ämnes- och förskoledidaktiska kompetens och attityd är bland annat faktorer som kan påverka. Det är viktigt att förskollärare kan möta barnen utifrån de lärandeprocesser barnen befinner sig i och utmana dem utifrån de förutsättningar och behov de besitter. Förskollärarnas uppfattningar visar på attityder som är öppna för barnens upptäckande och utforskande, att de är vägledande och genuint intresserade av barnens intentioner. Får barnen möta andra individer i olika konstellationer och situationer får barnen möjlighet att se varandras kunskaper och

förmågor som i sin tur kan bidra till att de finner gemenskap till både enskilda barn och till gruppen.

Jonsdottir (2007) beskriver kamratskap i förskolan, att kamratskap innebär gemenskap. Författaren påpekar i sin studie vikten av att veta hur barn i förskolan känner tillhörighet och samhörighet till varandra i barngruppen. 89 % av barnen som var med i studien kände en tillhörighet till barngruppen och 95% av barnen kände samhörighet. De 5 % som ej fann någon samhörighet ges till uttryck att hamna i utanförskap. Två förskollärarna som ingick i undersökningen uttryckte att de ofta använder sig av Gunilla Guvås metod som handlar om att finna kärn-, mellan- och utanförbarnen i barngruppen. Utifrån denna metod kan förskollärarna erbjuda möjligheter och förutsättningar för det enskilda barnet att ingå i olika sociala möten för att utveckla barnets sociala relationer. Utifrån denna metod tolkas det vara av vikt att finna vart barnen befinner sig i förhållande till gruppen, vad för tillhörighet och samhörighet känner barnen att de finner i barngruppen? Förskollärarna lyfter vikten av att observera och reflektera utifrån barnens behov och förutsättningar för att kunna få syn på nya perspektiv. Genom att observera och reflektera om barns samhörighet och tillhörighet kan förskollärare lättare få syn på kärn-, mellan- och utanförbarnen och erbjuda strategier som i sin tur kan hjälpa dem här barnen i det sociala mötet.

Som förskollärare är det viktigt att bära med sig kunskapen om att barn omedvetet intar olika roller i olika konstellationer. Genom denna kunskap kan förskollärare skapa goda förutsättningar för gruppkonstellationen där alla barnen kan utmanas och utvecklas både i grupp och på individnivå. Maltén (1992) betonar att människor oavsett vad medveten som omedvetet ingår i olika typer av grupper. Det går inte att kringgå att människan är en gruppvarsel. Förskollärare bör ge barnen i tidig ålder möjligheten att ingå olika varierande grupper för att utveckla barnens individuella sociala förmågor för att erbjuda barnen de rätta verktygen för att kunna ingå olika typer av grupper som de senare i livet kommer stöta på. Att ingå i en grupp är inte alla gånger lätt och det kan uppstå konflikter, men har förskollärarnas gett barnen möjlighet att testa på olika konstellationer och problemlösningar kommer barnen ha med sig dessa erfarenheter och kan utifrån det ta lärdom genom dessa och använda sig av de i nya sammanhang.

I undersökningens resultat framkom olika uppfattningar kring vilka didaktiska val som tas i skapandet av grupper. Främst utgår formandet av gruppkonstellationer utifrån barnens olika behov, intressen samt förutsättningar. Som tidigare nämnt är barngrupperna på avdelningarna redan indelade utifrån ålder och i de gruppkonstellationerna lyfter förskollärarna att de brukar blanda åldrarna. Förskollärarna förklarar att barns intresse är en del som också har en påverkan hur de väljer barn i olika mindre grupper. De förklarar att de har en dialog med barnen för att se om ett intresse finns för att vara med i olika grupper och utgår från det. Uppfattningen om detta menar förskollärarna att det inte blir meningsskapande för barnen om de ska tvingas att arbeta med något som de inte finner intresse för. Förskollärarna nämner barns behov och förutsättningar som viktiga faktorer att ta hänsyn till i gruppkonstellationerna. Men att utgå från barnens behov och förutsättningar kräver det att förskollärarna har skapat trygga och goda relationer till barnen. Barns behov och förutsättningar är inget man ser med det direkta ögat utan det krävs att lära känna barnet och observera barnet i olika situationer och sammanhang för att se helheten av barnets kunskaper och förmågor.

Park och Lee (2016) betonar att den sociala förmågan är grunden till att kunna samarbeta med andra. I deras studie framkommer det att den sociala förmågan är av större vikt i gruppssamarbeten än den intellektuella förmågan. I gruppssamarbeten är det viktigt att forma gruppkonstellationer där barns olika förmågor och färdigheter blandas för att gynna och främja barns lärande. Genom barnens olika egenskaperna kan barnen få en bredare bild av olika perspektiv och lära av varandra. Förskollärarna lyfter betydelsen av samlärande, att sociala förmågor och färdigheter är av vikt för att kunna samarbeta i grupp. Genom att skapa mindre sammanhang av gruppkonstellationer får förskollärarna lättare att få syn på barns samlärande. Förskollärarna menar också på att samlärandet sker mellan alla parter i förskolan och att det är oundvikligt. Jonsdottir (2007) lyfter att förskolan är en social plats där olika slag av sociala möten alltid är närvarande, dock är det svårt för förskollärarna att fånga upp barnens alla sociala möten. Utifrån förskollärarnas uppfattningar om att gruppkonstellationerna bidrar till att kunna se barns samlärande tydligare kan gruppkonstellationerna i sig ses som ett didaktiskt val.

5.2 Metoddiskussion

Utifrån vald metod diskuteras här hur den kan ha påverkat studiens resultat. Undersökningen har utgått från en kvalitativ metod med fenomenografi som teori och ansats. Insamling av datamaterial genomfördes genom semistrukturerade intervjuer. En intervjuguide användes som mall till intervjuerna men den behövdes inte följas ordagrant då intervjuaren får uppmärksamma det som deltagaren tar upp som viktigt och ställa passande följdfrågor (Bryman, 2009). I en tidigare studie som vi i inledningen nämner har vi tidigare använt oss av semistrukturerade intervjuer för att samla in datamaterial. Detta har varit till hjälp för oss då vi tidigare har erfarenheter av hur semistrukturerade intervjuer går till och kunde använda oss av eventuella lärdomar vi tog till oss då.

Genom processen har den fenomenografiska teori och dess ansats genomsyrat undersökningen. I början av processen var det ej ett medvetet val. Det var under arbetet med undersökningen en tydligare medvetenhet om den fenomenografiska teori och ansats växte fram och utifrån det synliggörandet blev undersökning tydligare. Utifrån detta har vi då ställt oss frågan om det kan ha påverkat undersökningen och resultatet, hade exempelvis intervjuguiden sett annorlunda ut om vi hade varit medvetna och uppmärksammade om den fenomenografiska teori och dess ansats? Vår intervjuguide kanske hade blivit mer riktad på ett annorlunda sätt för att få en mer fördjupad förståelse om förskollärares uppfattningar. Undersökningens tidsram var begränsad. Hade tidsramen varit större hade vi eventuellt haft möjligheten att använda oss utav en pilotdeltagare för att testa våra frågor, se hur frågorna skulle kunna omformuleras samt vad för eventuella följdfrågor som skulle kunna varit av betydelse. Utifrån att vi inte hade någon pilotdeltagare så förändrades aldrig vår intervjuguide. Vår intervjuguide hade dock behövts förändrats jäms med att den fenomenografiska teori och ansats blev mer tydlig i vår process.

En fenomenografisk intervjuguide består av frågor som är öppna och som inte är ledande. I vår intervjuguide har vi öppna frågor men de är också ledande då vi exempelvis ställer frågor utifrån gruppkonstellationer, förutsättningar och perspektiv, som eventuellt kan leda in intervjudeltagarna på ”rätt” spår. Enligt

Larsson (2015) är det viktigt att vara uppmärksam i analysprocessen om ledade frågor har ställts. Larsson (2015) argumenterar vidare att om ledande frågor ställs exempelvis till en förskollärare om deras yrke påverkar inte det deras uppfattningar i större grad då ämnet är relaterat till deras kunskaper och erfarenheter. Vi har haft detta i baktanken under intervjuerna och i vår analysprocess. Det positiva i detta är valet av semistrukturerade intervjuer. Att genom denna typ av intervju behövdes inte intervjuguiden följas från punkt till pricka. I samtalet kunde vi formulera om frågorna i stunden och hoppa över vissa frågor då deltagarna spontant kom in på ett nytt ämne och därifrån kunde vi följa deltagarnas ställningstaganden.

Intervjufrågorna presenterades aldrig för deltagarna innan planerad intervju och vi har diskuterat runt detta om det kan ha påverkat förskollärarnas svar. Om förskollärarna hade fått ut frågorna innan kanske förskollärarna hade gett mer detaljerade svar kring hur de arbetar med gruppkonstellationer. Under intervjuerna fick förskollärarna tid att reflektera kring frågorna men eventuellt på grund av tiden som var avsatt för intervjun gjorde att det fanns en press att svara snabbt och konkret. Hade intervjumallen getts ut innan så hade förskollärarna fått möjlighet att förbereda sig på svaren. Men också utifrån att förskollärarna inte fick intervjuguiden innan så kan det ha bidragit till mer reflekterande svar, att de mer satte ord på sitt görande i verksamheten. Hade det varit tvärtom, kan svaren eventuellt ha blivit mer inövade och inte gett oss lika bred uppfattning kring fenomenet.

Undersökningens tillförlitlighet har diskuterats i förhållande till den fenomenografiska teori och ansats. I undersökningens resultat har flera citat använts för att styrka och lyfta undersökningens tillförlitlighet. I den fenomenografiska teorin ligger vikten i uppfattningen i förhållande till fenomenet. En uppfattning kan aldrig vara rätt eller fel och därav valde vi att i resultatet synliggöra flertalet citat från förskollärarna i respektive kategori av utfallsrum. Förskollärarnas uppfattningar har vi ej tolkat vidare och genom att använda oss av citaten som stöd i resultatet ökar tillförlitligheten. Vi har ej tolkat vidare förskollärarnas uppfattningar utan i resultatet redovisas de olika uppfattningarna som vi kunde kategorisera utifrån vår analysprocess. Genom fenomenografien har det tydliggjorts hur fenomenen kan uppfattas olika beroende på individ. Det har varit det intressanta i vår process, att vi från början hade en bild över hur eventuellt resultatet skulle utspela sig när vi befann i processen av insamlandet av datamaterial men att analysprocessen förändrade bilden av resultat. Arbetet har gett möjlighet att se variationer av uppfattningar om ett och samma fenomen som i sin tur visar på att människan formas utefter den erfarenhetsvärld de befinner sig i.

5.3 Slutsats

Utifrån forskningsfrågorna går det att dra slutsatsen att utifrån förskollärarnas uppfattningar att de didaktiska val som tillämpas i gruppkonstellationer beror på flera faktorer för att kunna skapa en helhet. Uppfattningar om förskollärares förhållningssätt är av stor vikt för att kunna få syn på det enskilda barnet. Förskollärare bör vara närvarande, flexibla samt lyhörda för att kunna fånga upp barnens upptäckande och utforskande. Uppfattningarna om gruppkonstellationerna i förskolan är att de både är fasta och föränderliga. Oavsett grupp utgår förskollärarna från barnets befintliga behov, intressen och förutsättningar för att skapa mening för barnets utveckling och lärande. Utifrån förskollärarnas uppfattningar går det att se en röd tråd i deras uppfattningar om när de använder de olika perspektiven och det

blir tydligt att barnperspektivet ligger till grund. Bland annat förklarar förskollärarna att gruppkonstellationerna utgår från barns behov och intressen, men att det ibland kanske inte är helt självklart vems perspektiv som beaktas. Utifrån att förskollärarna använder sig av barnens intressen och behov och planerar runt det i ett vuxenperspektiv så används barnens perspektiv. Det går inte att utesluta ett av perspektiven utan båda perspektiven krävs för att skapa goda förutsättningar både för barnen och vuxna, för att skapa en helhet.

5.4 Pedagogisk relevans

Förskolans läroplan (Skolverket, 2016) betonar vikten av att skapa sammanhang och mening för barnen i förskolan. Barn kommer från olika erfarenhetsvärldar och genom sina erfarenheter söker barn förståelse. Mindre gruppkonstellationer gynnar både barn och förskollärare. I stora gruppkonstellationer finns chansen att det är svårare att finna barnens individuella behov och förutsättningar. I gruppkonstellationer får barn möjligheten att ingå i mindre sammanhang där barnen får större förutsättningar att ta större plats som individ. I mindre grupper får förskolläraren chans att få syn på varje enskild individ som kan gynna individutvecklingen. Genom att ha olika mindre gruppkonstellationer kan förskolläraren skapa sammanhang som bidrar till mer förståelse.

Den 1 juli 2019 träder den reviderade versionen av förskolans läroplan i bruk. I den nya reviderade läroplanen har delar omformulerats och förtydligats. I den reviderade versionen lyfts det att förskolan ska ge barn möjligheten att ingå i olika varierade sammanhang för att tänka, lära och kommunicera (Skolverket, 2018). Dahlberg och Johansson (2015) förklarar utifrån den fenomenografiska teorin att alla individer lär av varandra utifrån att alla människor besitter på olika erfarenhetsvärldar och har olika förståelser och uppfattningar. För att olika gruppkonstellationer ska bli meningsfulla är det av vikt att ha variation. Att konstellationen av grupperna är föränderliga. Genom att barnen får ingå i olika sammanhang i olika situationer kommer nya förståelser och kunskaper att synliggöras både för barn och för förskollärare.

5.5 Fortsatt forskning

Utifrån det fenomenografiska perspektivet så lyfts det att det kan krävas att prata med flera olika grupper av människor för att få en helhetsbild om uppfattningarna kring ett fenomen (Dahlgren & Johansson, 2015). Fenomenet i denna undersökning var gruppkonstellationer och en fortsatt forskning om detta fenomen skulle kunna vara att fortsätta intervjua flera olika förskollärare på förskolor belägna på olika håll för att få en variation av förskolor, förskollärare och dess förutsättningar för att kunna arbeta med gruppkonstellationer. Men också tänker vi oss att observationer av förskollärares arbete i den aktuella praktiken också skulle kunna komplettera och låta oss komma närmare förskollärares didaktiska val i ett här också nu perspektiv.

6 Referenser

- Alexandersson, M. (1994). Den fenomenografiska forskningsansatsen fokus. I B. Starrin & P. Svensson (Red.), *Kvalitativ metod och vetenskapsteori* (s. 111–133) Lund: Studentlitteratur.
- Bryman, A. (2011). *Samhällsvetenskapliga metoder* (2., [rev.] uppl.). Malmö: Liber.
- Dahlgren, L-O., & Johansson, K. (2015). Fenomenografi. I A. Fejes & R. Thornberg (Red.), *Handbok i kvalitativ analys* (s. 122–133): Stockholm: Liber.
- Gillies, M.R. (2003). Structuring cooperative group work in classrooms. *International Journal of Educational Research*, 39(2), 35–49. doi:10.1016/S0883-0355(03)00071-5.doi:10.1016/S0883-0355(03)00072-7
- Jonsdottir, F. (2007). *Barns kamratrelationer i förskolan: Samhörighet, tillhörighet, vänskap, utanförskap*. (Doktorsavhandling). Lund: Lunds universitet, 2007. Malmö.
- Larsson, S. (2011). *Kvalitativ analys: Exemplet fenomenografi*. Lund: Studentlitteratur.
- Melker, K., Mellgren, E. & Pramling Samuelsson, I. (2018). Undervisning i förskolan - en fråga om att stötta och skapa ett gemensamt fokus. *Forskning om Undervisning och Lärande*, 6(1), 64–86. Hämtad från: http://www.forskul.se/ffiles/002FA69B/ForskUL_vol6nr1_2018_s64-86.pdf
- Maltén, A. (1992). *Grupputveckling inom skola och andra arbetsplatser*. Lund: Studentlitteratur.
- Park, J., & Lee, J. (2015). Dyadic collaboration among preschool-age children and the benefits of working with a more socially advanced peer. *Early Education and Development*, 26(4), 574–593. doi: 10.1080/10409289.2015.995567
- Pramling Samuelsson, I., Sheridan, S., & Williams, P. (2015). Stora barngrupper i förskolan relaterat till läroplanens intentioner. *Tidskrift för Nordisk Barnehageforskning*, 9(7), 1–14. Hämtad från: https://www.researchgate.net/publication/276901283_Stora_barngrupper_i_forskolan_relaterat_till_laroplanens_intentioner
- Sheridan, S., Williams, P. & Pramling Samuelsson, I. (2014). Groupsizе and organisational conditions for children’s learning in preschool: A teacher perspective, *Educational Research*, 56(4), 379–397, doi: 10.1080/00131881.2014.965562
- Skalická, V., Belsky, J., Stenseng, F., & Wichstrøm, L. (2015). Preschool age problem behaviour and teacher-child conflict in school: Direct and moderation effects by preschool organization. *Child Development*, 86(3), 955–964. Hämtad från: <https://brage.bibsys.no/xmlui/bitstream/handle/11250/2475927/preschool+age+problem+behavior+and+teacher-child+conflict+in+school.pdf?sequence=2>
- Skolverket. (2016). *Läroplan för förskolan Lpfö 98*. ([Ny, rev. uppl.]). Stockholm: Skolverket.
- Skolverket (2018). *Läroplan för förskolan: Lpfö 18*. Stockholm: Skolverket.
- Vetenskapsrådet. (2017). *God forskningssed*. (Vetenskapsrådets Rapportserie 1:2011). Stockholm: Vetenskapsrådet. Hämtad från: <https://publikat-ioner.vr.se/produkt/god-forskningssed>

7 Bilagor

7.1 Informationsbrev

Informationsbrev

Här kommer information om en undersökning kring hur förskollärare arbetar med gruppkonstellationer. Härmed blir du tillfrågad som deltagare i denna undersökning.

Hej,

Vi är två förskollärarstudenter som heter Agnes Thorén Modin och Jennie Carlberg, vi går nu vår sista termin på Mälardalens högskola. Vi ska nu påbörja vårt självständiga arbete och vi har valt att undersöka hur förskollärare i praktiken tänker kring pedagogiska gruppkonstellationer. Vårt syfte med denna undersökning är att få insyn och en större förståelse för hur förskollärare tänker kring skapandet av grupper.

Vi har valt att utgå utifrån en kvalitativ undersökningsmetod. Vi vill genomföra intervjuer med förskollärare i praktiken. Syftet med intervjuerna är att vi kan få en större helhetsbild. Du som förskollärare kan bidra med mycket kunskap och erfarenheter som kan utveckla undersökningen vidare. Varje intervju beräknas ta 30 - 45 minuter och vi kommer använda oss utav ljudinspelning under varje intervju. Hantering av insamlandet av intervjuer sker av oss varsamt. Inspelningarna kommer inte delas med någon person utöver vi som utför undersökningen och vår handledare. Inspelningarna kommer raderas direkt vi transkriberat intervjuerna.

Vår undersökning utgår från Vetenskapsrådets etiska regler och i studien kommer inga namn på varken deltagare eller förskola att nämnas. Ditt deltagande i undersökningen är frivillig och du kan när som helst avbryta ditt deltagande.

Du kan ta del av undersökningen så snart det självständiga arbetet är färdigställt. Vårt självständiga arbete kommer via Mälardalens högskola läggas ut på databasen Diva.

Återkom senast vecka 48 om du vill delta i vår undersökning.

Om du har några frågor eller funderingar så får du gärna kontakta oss.

Kontaktinformation

Agnes Thorén Modin

Tel: xxx-xxxxxxx

E: post: amn15003@student.mdh.se

Jennie Carlberg

Tel: xxx-xxxxxxx

E: post: jkg15002@student.mdh.se

Handledare Pernilla Kallberg

Tel: xxx-xxxxxxx

E: post: pernilla.kallberg@mdh.se

7.2 Intervjuguide

Bakgrundsfrågor

- Ålder?
- Kön?
- Befattning?
- Hur länge har du arbetat inom förskolan?
- Hur länge har du arbetat på din nuvarande arbetsplats?
- Med vilka åldrar arbetar du just nu?

Samlärande/ barngruppskonstellationer

- Hur tänker du som förskollärare kring barns samlärande?
- Hur arbetar du på förskolan för att erbjuda barn mindre gruppkonstellationer? (Strategier, metoder?)
- Vilka förutsättningar krävs för att kunna erbjuda barnen att arbeta i mindre gruppkonstellationer?
- Hur görs barnen delaktiga i skapandet av arbetsgrupperna?
- Utifrån vems perspektiv väljer ni att dela in barngruppen, är det utifrån vuxenperspektiv eller utifrån barnens perspektiv? (Varför?)
- Hur kan du som förskollärare se eller veta när ett samlärande har skett?
- Vilken betydelse anser du att den pedagogiska miljön har för barns samlärande?
- Vilka egenskaper tror du är viktiga att ha som förskollärare för att främja barns samlärande?
- Kan du som förskollärare se några ”hinder” som kan påverka främjandet av barns samlärande i förhållande till att skapa mindre gruppkonstellationer? (Vad?)